

Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä

Eeli Kytömäki & Minna-Mari Palviainen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä

Eeli Kytömäki &
Minna-Mari Palviainen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2023

Eeli Kytömäki, Minna-Mari Palviainen

Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä

Vuosi

2023

Sivumäärä

65

Tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia uusiutuvista vuokravelkatilanteista. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli eräs Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön tiimi. Tutkimuskysymykset käsittelivät uusiutuvan vuokravelkaantumisen ilmiötä. Tavoitteena oli, että toimeksiantaja saa tutkimuksen tuloksista nousevien näkökulmien ja pohdinnan avulla hyötyä ilmiön ymmärtämiseen sekä työskentelymallien kehittämiseen.

Tietoperustassa tarkasteltiin vuokravelkailmiöön liittyviä teemoja, nykyisiä keinoja ja ratkaisuja sekä tehtiin katsaus aiemmin tutkittuun tietoon liittyen. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä teemahaastattelun keinoin. Työntekijöiden näkökulmia, ratkaisuja ja keinoja uusiutuviin vuokravelkatilanteisiin selvitettiin teemahaastatteluisissa, jotka toteutettiin etäyhteydellä ja yksilöhaastatteluina. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin, ja aineisto analysoitiin teemoittelun sekä abduktiivisen päättelyn avulla.

Kaikki haastateltavat olivat havainneet asiakastyössä uusiutuvia vuokravelkatilanteita. Ne koettiin usein haastaviksi ja niiden taustalla voitiin nähdä olevan sekä yksilöllisiä että rakenteellisia tekijöitä. Yksilölliset tekijät liittyivät pääosin arjen ja elämänhallinnan haasteisiin, päihde- ja mielenterveysongelmiin ja taloustaitojen puutteeseen. Rakenteellisiksi tekijöiksi mainittiin muun muassa kohtuuhintaisten asuntojen pula sekä sosiaalietuuksien määrät verrattuna korkeisiin asumisen kustannuksiin.

Aikuissosiaalityössä voitiin puuttua uusiutuviin vuokravelkoihin rajallisilla ja harkituilla keinoilla. Nykyisten käytettävissä olevien keinojen lisäksi haastateltavat toivat esiin erilaisia ideoita ja tarpeita uusiutuvien vuokravelkojen ehkäisemiseksi. Toimenpiteiksi mainittiin yksilöllisen tuen lisääminen, matalan kynnyksen neuvontapalvelujen lisääminen, talous- ja velkaneuvonnan tarjoaminen sekä yhteiskunnalliset rakennemuutokset asumiseen ja asumisen tukien liittäminen.

Opinnäytetyössä nousseiden ideoiden ja toimenpiteiden mukaan kehittämistyölle on tarvetta vuokravelkailmiön parissa. Toimeksiantajan lisäksi myös muut toimijat ja aiheesta kiinnostuneet voivat hyödyntää opinnäytetyön tuloksia aiheeseen liittyvässä jatkotutkimuksessa ja kehittämistyössä.

Asiasanat: aikuissosiaalityö, vuokravelka, asumisneuvonta

Eeli Kytömäki, Minna-Mari Palviainen

Recurring rent debts - perspectives from the field of adult social work

Year

2023

Pages

65

The objective of this thesis was to examine adult social workers' experiences and views on the situations that surround recurring rent debts. The thesis was commissioned by one of the Helsinki City Adult Social Work Departments. The aim was that commissioner would benefit from the emerged reflections and perspectives of the study and be able to understand the phenomenon better and develop working models and methods.

The theoretical framework examined themes related to the phenomenon of rent debt, current tools and solutions, and reviewed previous research on the topic. The thesis was implemented using a qualitative research method based on thematic interviews. Employees' perspectives and solutions to recurring rent debt were explored in thematic interviews, which were conducted remotely and as individual interviews. The interviews were recorded and transcribed, and the data was analyzed using thematic analysis and abductive reasoning.

All interviewees had experienced recurring rent debts in their client work. The recurring rent debt situations were often perceived as challenging and could be seen to be caused by both individual and structural factors. Individual factors were mainly related to challenges in everyday life and life management, substance abuse, mental health problems and lack of financial skills. Structural factors included the lack of affordable housing and the low amount of social benefits compared to the high cost of rental housing.

In adult social work, recurring rent debts could be tackled with limited and judicious measures. In addition to the methods available, interviewees suggested different ideas and needs to prevent recurring rent debts. The measures mentioned included more individual support, more low-threshold advice services, financial and debt counselling, and social structural changes concerning housing and housing subsidies.

Based on the ideas and potential measures that emerged from the thesis, there is a need for development work on the phenomenon of recurring rent debts. In addition to the commissioner, other actors and those interested in the topic can also utilize the results of the thesis for further research and development work on the topic.

Keywords: adult social work, rent debt, housing consultation

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Toimeksiantajan ja toimintaympäristön esittely	8
2.1	Helsingin kaupungin aikuissosiaalityö	8
2.2	Vuokralla asumisen yleisyys ja kustannukset Helsingissä.....	9
3	Aikuissosiaalityö asumista turvaamassa	10
3.1	Nousevat tarpeet ja haasteet aikuissosiaalityössä	11
3.2	Asumissosiaalinen työ.....	12
3.3	Asumisneuvonta	13
3.4	Taloussosiaalityö	13
4	Vuokraelkaantumisen taustatekijät ja seuraukset	14
4.1	Vuokraelkaprosessi	15
4.2	Häätö hoitamattomien vuokraelkojen seurauksena.....	15
4.3	Tilapäinen asuminen.....	16
5	Vuokraelkatilanteissa käytettäviä keinoja ja ratkaisuja	17
5.1	Asumisen tuet ja asumismenot perustoimeentulotuessa	17
5.2	Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki	18
5.3	Välitystili ja edunvalvonta.....	19
5.4	Sosiaalinen luototus.....	19
6	Aiemmat tutkimukset ja hankkeet vuokraelkailmiöstä	20
7	Opinnäytetyön toteutus	21
7.1	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	21
7.2	Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu.....	22
7.3	Aineiston keruu.....	23
7.4	Aineiston analysointi.....	23
8	Opinnäytetyön tulokset.....	26
8.1	Tekijät uusiutuvan vuokraelkaantumisen taustalla	27
8.1.1	Asiakkaan arjenhallinnan haasteet.....	27
8.1.2	Rakenteelliset ja yhteiskunnalliset syyt.....	29
8.1.3	Välinpitämättömyys tai tuntemattomat syyt vuokraelan kertymiselle	33
8.2	Nykyiset menetelmät uusiutuviissa vuokraelkatilanteissa	34
8.2.1	Asiakastyön merkitys ja käytössä olevat keinot vuokraelkatilanteissa	35
8.2.2	Asiakkaan vastuuttaminen	38
8.2.3	Palveluohjaus ja moniammatillinen yhteistyö.....	40
8.3	Mahdolliset menetelmät uusiutuvan vuokraelkaantumisen ehkäisemiseksi	42
8.3.1	Matalan kynnyksen neuvontapalvelut.....	42
8.3.2	Yksilöllinen tuki.....	42

8.3.3 Rakennemuutokset	44
8.4 Muut huomioon otavat asiat	46
8.4.1 Aikuissozialityön tiimissä koettu tuki.....	46
8.4.2 Uusiutuva vuokratelkaantumien lapsiperheissä	47
9 Johtopäätökset	48
10 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	50
11 Pohdinta	52
Lähteet.....	54
Kuviot	58
Taulukot	58
Liitteet	59

1 Johdanto

Asumisen taitoja ja siihen kuuluvia velvollisuuksia lähdetään opettelemaan usein jo varhaisessa vaiheessa, ja nämä taidot liittyvät itsenäisen asumisen sujumiseen. Vuokran maksaminen ajallaan ja oikean suuruisena on vuokralaisen tärkein velvollisuus. Tämän velvoitteen laiminlyöminen aiheuttaa varsin nopeasti toimenpiteitä, joilla on vaikutuksia vuokrasuhteen jokaiselle osapuolelle. Hoitamattomat vuokravelat voivat johtaa maksuhäiriömerkintään, hädän kautta asunnon menettämiseen ja pahimmassa tapauksessa asunnottomuuteen. Vuokravelka ja siitä aiheutunut maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa usein uuden asunnon saantia. Millaiset tekijät ajavat vuokralaisen siihen pisteeseen, että vuokrat jäävät maksamatta, entä silloin kun tämä tapahtuu toistamiseen? Millä tavalla aikuissosiaalityössä voidaan auttaa ja puuttua uusiutuviin vuokravelkoihin?

Vuokravelka on aihe ja ilmiö, jota on tutkittu Suomessa varsin vähän. Vuokravelkaantumisella tarkoitetaan vuokra-asunnon myöhästyneitä ja maksamattomia vuokrasaatavia eli vuokravelkaa. Uusiutuvassa vuokravelkatilanteessa henkilölle on kertynyt toistamiseen vuokravelkaa. Mikäli kertynyttä vuokravelkaa ei hoideta asianmukaisesti ja suunnitelman mukaan, se aiheuttaa vakavia seuraamuksia vuokralaisen asumiseen, pärjäämiseen, taloudelliseen sekä sosiaaliseen tilanteeseen.

Yhden hädän hinta voi nousta jopa 25 000 euroon perustuen vuokratiloyhtiöiltä saatuihin tietoihin (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022a). Hautala ja Vartio (2019, 67) kertovat, kuinka toistuvasti vuokravelkaantuvat henkilöt kokevat usein juurettomuutta johtuen häätöjen seurauksena tapahtuvan asuntojen ja asuinalueiden vaihtamisen myötä. Uusiutuvat ja hoitamattomat vuokravelat voivat pahimmassa tapauksessa johtaa asunnottomuuteen, ja maksuhäiriömerkinnöistä ilmenevät aiemmin kertyneet vuokravelat vaikeuttavat suuresti uuden asunnon hankkimista. Toistuvat vuokravelkatilanteet voivat kieliä ennakoivasti asumisen ja elämänhallinnan haasteista, joihin tulisi puuttua matalalla kynnyksellä ennen kuin tilanne pahenee. Taloudelliset kustannukset vuokravelkatilanteista ja sen seuraamuksista ovat sekä asiakkaalle että yhteiskunnalle suuret.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa ja selvittää uusiutuvien vuokravelkojen ilmiötä Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön tiimin työntekijöiden näkökulmasta. Tarkastelemme opinnäytetyössä niitä tekijöitä, jotka johtavat uusiutuviin vuokravelkoihin. Tavoitteenamme oli teemahaastattelun keinoin kuulla näkökulmia, ideoita ja mahdollisia ratkaisuja aiheeseen sen parissa työskenteleviltä työntekijöiltä, ja antaa toimeksiantajalle kootun tiedon lisäksi hyötyä ilmiön ymmärtämiseen ja työskentelymallien kehittämiseen.

2 Toimeksiantajan ja toimintaympäristön esittely

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina ja toimeksiantajana toimi eräs Helsingin kaupungin yli 30-vuotiaiden asiakkaiden aikuissosiaalityön tiimi. Toimeksiantaja sijoittuu Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuuden alle, työikäisten palveluihin. Toimeksiantajaa tai sijaintia ei esitellä tarkemmin opinnäytetyössä, sillä näin pystymme takaamaan tutkimukseen osallistuville työntekijöille riittävän suojan ja anonymiteetin. Tämän sovimme yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Esittelemme tässä luvussa Helsingin kaupungin aikuissosiaalityötä yleisesti ja nostamme esiin toimintaympäristöä, eli tässä tapauksessa asumiseen liittyvää asumiskantaa.

2.1 Helsingin kaupungin aikuissosiaalityö

Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön tiimit tarjoavat tukea helsinkiläisille asiakkailleen erilaisissa tilanteissa liittyen työhön, asumiseen, talousasioiden hoitoon sekä esimerkiksi kriisitilanteisiin liittyvissä ongelmissa. Aikuissosiaalityössä työskennellään asiakkaan kanssa tavoitteellisen työskentelyn kautta antamalla neuvontaa, ohjaamista sekä myöntämällä ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea harkinnanvaraisesti. Aikuissosiaalityön tiimit tekevät tiivistä yhteistyötä muiden aikuisväestölle suunnattujen sosiaali- ja terveystoimen palvelujen kanssa, mukaan lukien asumisneuvonta, sosiaalinen luototus, työkykyselvitys ja kuntouttavan työtoiminnan palvelut. Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön asiakkuus määräytyy asiakkaan asuin-osoitteen ja iän mukaan, ja palvelu on tarkoitettu helsinkiläisille. Alle 30-vuotiaat asiakkaat kuuluvat nuorten aikuissosiaalityön tiimeihin, ja yli 30-vuotiaille asiakkaille on omat aikuissosiaalityön tiimit. (Helsingin kaupunki 2022a.)

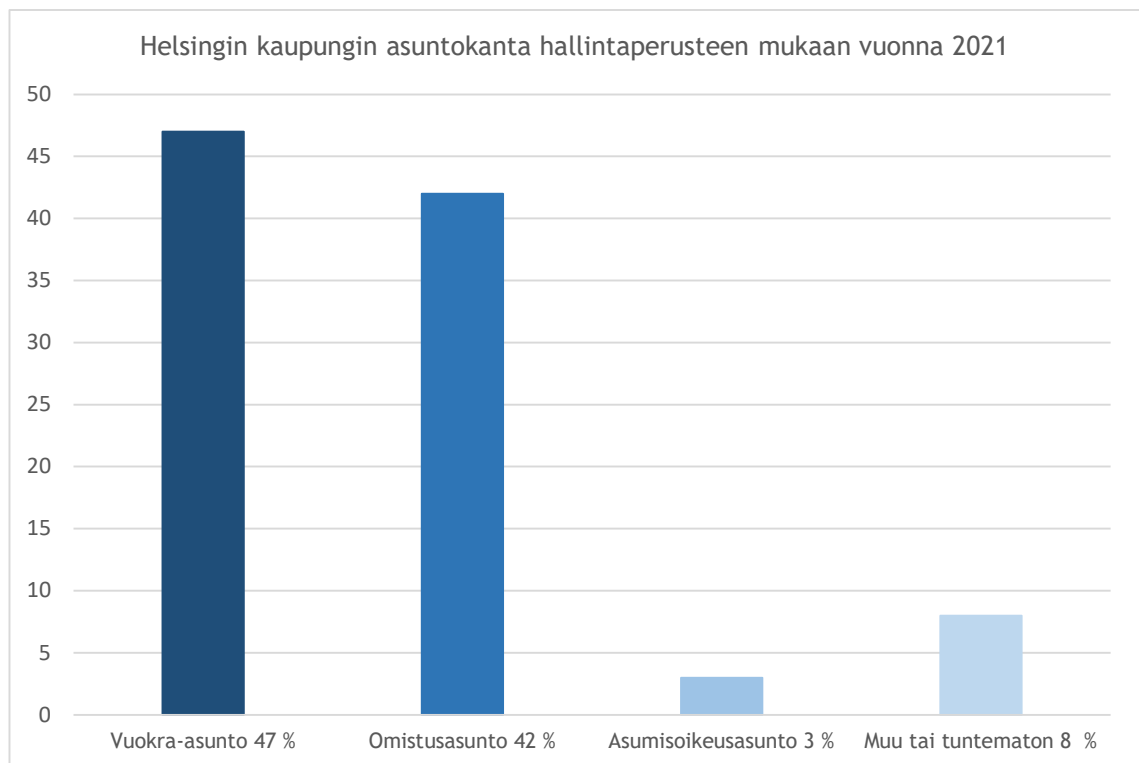
Helsingin kaupungin aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat vastaavat sosiaalihuoltolain edellyttämistä palvelutarpeen arvion ja asiakassuunnitelman laatimisesta. Työntekijät toimivat lisäksi asiakkaiden omatyöntekijöinä sosiaalihuoltolain mukaisesti, mikäli aikuissosiaalityön asiakkuus jatkuu palvelutarpeen arvioinnin jälkeen. Sosiaalityöntekijöiden asiakkaat ovat erityistä tukea tarvitsevia, ja sosiaaliohjaaja voi toimia työparina sosiaalityöntekijän kanssa tarpeen mukaisesti. Sosiaaliohjaajat toteuttavat työssään palveluohjausta. Aikuissosiaalityön asiakkaiden tarpeet edellyttävät usein erilaisten verkostojen kokoamista, palvelujen järjestämistä ja koordinoimista. Työn olennaisena osana nähdään asiakkaan kanssa tehtävä psykososiaalinen työskentely. Työntekijät vastaavat omien asiakkaidensa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen suunnitelmista ja tarvittaessa myös niiden päätöksistä. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 28.)

2.2 Vuokralla asumisen yleisyys ja kustannukset Helsingissä

Opinnäytetyömme kohdentuu Helsingin kaupungin aikuissosiaalityössä koottuihin havaintoihin ja näkemyksiin uusiutuvien vuokravelkojen ilmiöstä. Tämän vuoksi tutkimusasetelmassa on tärkeää ottaa huomioon pääkaupungin asuntokanta, vuokra-asuntojen hinnoittelu sekä asumisen taloudellisten tukien ja etuuksien määrä, kun tarkastellaan vuokravelkailmiötä Helsingissä. Esittelemme tässä kappaleessa dataa, jota on kerätty vuokralla asumisen yleisyyteen ja kustannuksiin liittyen Helsingissä.

Alla olevaan kuvioon (Kuvio 1) on merkitty Helsingin kaupunginkanslian kokoamaa, Tilastokeskuksesta ja Asuntokantatilastoista saatua dataa asuntokannasta hallintaperusteiden mukaan Helsingissä vuonna 2021. Asunnon hallintaperusteiden perusteella voidaan havainnoida erilaisten asuntokuntien lukumäärää ja muodostumista kaupunkitasolla.

Helsingin kaupungin (2022b, 82) tilastojen mukaan Helsingissä olevat asuntokantojen hallintaperusteet muodostuivat vuonna 2021 pääosin vuokra-asunnoista, joihin sisältyy sekä vapaarahoitteiset, arava- ja korkotuetut ja muut vuokra-asunnot (47 %). Omistusasuntojen osuus oli 42 %, ja asumisoikeusasuntojen oli 3 %. Asuntokannasta 8 % osuus oli sellainen, joiden hallintaperusteista ei ollut tarkempaa tietoa. (Helsingin kaupunki 2022b, 82.)

Kuvio 1: Helsingin kaupungin asuntokanta hallintaperusteiden mukaan vuonna 2021 (mukaillen Helsingin kaupunki 2022b, 82)

Marttisen (2019, 28) mukaan vuokra-asuntojen määrän lisäksi Helsingissä korostuu vuokrien hinnoittelu, joka on ollut noususuuntainen viime vuosikymmenten aikana. Helsingin alueella olevien asuntojen keskineliöhinta on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Hintojen nousua on ollut erityisesti nähtävillä vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keskineliövuokrissa, jotka ovat vuonna 2019 olleet 20,52 €/kk. Helsingin kaupungin omistamassa vuokrayhtiössä Helsingin kaupungin asunnoilla eli Hekalla keskineliövuokrat olivat 11,68 €/kk vuonna 2019. Kaikkien ARA-vuokra-asuntojen keskineliövuokra oli hieman Hekaa korkeampi samana vuonna. (Marttinen 2019, 28.)

Hekan vuokra-asunnot ovat ARA-vuokra-asuntoja, eli ne ovat rakennettu valtion tuella. Koh-tuuhintaisia asuntoja on rakennettu ympäri Helsingin eri kaupunginosia, ja asunnot välitetään uusille asukkaille asunnon tarpeen, kiireellisyden, hakukriteerien, varallisuuden ja tulojen perusteella. (Helsingin kaupunki 2023a.) Hekan vuokra-asukkaaksi on hakenut vuonna 2020 yhteensä 22 850 hakijaa, joista asukkaiksi valittiin 3305 hakijaa (Helsingin kaupunki 2022b, 83).

Joka viides Helsingissä asuva tarvitsee taloudellista tukea asumiskustannuksien maksamiseen, ja nämä tuet koostuvat lähinnä Kelan maksamasta yleisestä asumistuesta sekä eläkkeensaajan asumistuesta. Asumiskulut saattavat viedä pienituloisilta jopa 40 % käytettävissä olevista tuloista, ja vaikka asumisen tuet otettaisiin huomioon, lukema on silti 27 %. Asumisen tuet kohdistuvat enimmäkseen vuokra-asuntoihin, ja on huomioitava, että asumisen kustannuksia maksetaan myös perustoimeentulosta. (Helsingin kaupunki 2020a.)

3 Aikuissosiaalityö asumista turvaamassa

Opinnäytetyömme käsittelee aikuissosiaalityössä ilmenevää uusiutuvien vuokravelkojen ilmiötä yli 30-vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden parissa, jonka vuoksi käsittelemme tässä osuudessa aikuissosiaalityötä ja opinnäytetyön aihealueeseen liittyviä käsitteitä. Nostamme esiin erityisesti niitä teemoja, joihin uusiutuva vuokravelkaantumisen on kytköksissä.

Aikuissosiaalityö mielletään yleisimmin kuntien sosiaalitoimissa tehtäväksi työksi, jossa keskitytään aikuisväestön tavattaviin kysymyksiin ja haasteisiin. Aikuisten parissa tehtävään sosiaalityöhön kuuluvien toimintojen kenttä on kuitenkin laaja, eikä määrittely aina ole selkeä-
rajaista. Aikuisille suunnatusta sosiaalityöstä käytetään myös nimikettä työikäisten palvelut, rajaten tällöin lastensuojelutyön ja ikääntyvien palvelut omiksi alueikseen. (Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 18.)

Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmän (2022a, 8) mukaan aikuissosiaalityön asiakkaiden haasteet liittyvät usein taloudellisiin vaikeuksiin, päihde- ja mielenterveysongelmiin, somaattisiin sairauksiin, asunnottomuuteen tai muihin elämään suuresti hankaloitaviin asioihin, ja asiakkaat kääntyvät aikuissosiaalityön apuun myös erilaisissa

kriisitilanteissa, kuten perheväkivaltatilanteissa, avioerotilanteissa tai läheisen kuoltua. Aikuissosiaalityön tavoitteena on auttaa asiakasta kokonaisvaltaisesti niin, että vaikutetaan yksilön ja hänen läheisverkostonsa hyvinvointiin sekä rakenteellisesti kunnan elinvoimaisuuteen, asuinympäristön viihtyvyyteen ja kuntalaisten hyvinvointiin. Aikuissosiaalityö ei ole erityislainsäädännön alaista toimintaa, mutta yleislakina toimii sosiaalihuoltolaki, joka ohjaa ja säännöstelee aikuissosiaalityötä. Käytännössä aikuissosiaalityöhön liittyy kuitenkin ohjeistuksia muista erityislainsäädännöistä, kuten toimeentulotukilaista ja päihdehuoltolaista. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 8.)

Aikuissosiaalityön tehtävät painottuvat pääosin asiakkaiden tukemiseen haastavissa elämäntilanteissa kohdistuen toimenpiteitä muutosta kohti. Asiakkuus alkaa palvelutarpeen arvioinnilla, jossa arvioidaan asiakkaan tarpeita yhdessä mahdollisen verkoston kanssa. Asiakkaan tarpeen mukaiset palvelut pyritään kokoamaan kokonaisuudeksi huomioiden palveluiden saatavuuden sekä niiden oikea-aikaisuuden asiakkaan tilanteeseen nähden. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 58.)

3.1 Nousevat tarpeet ja haasteet aikuissosiaalityössä

Helsingin kaupunki toteuttaa yhtenä osana sosiaalihuoltolain mukaista rakenteellista sosiaalityötä julkaisemalla sosiaalisia raportteja. Rakenteellinen sosiaalityö pyrkii vaikuttamaan kunnan asukkaiden elinympäristöön sekä yhteiskunnan ja palvelujen rakenteisiin. Sosiaalisilla raporteilla pyritään tuottamaan sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvää tietoa, jolloin niistä voidaan välittää tietoa johtamisen, päätöksenteon sekä palvelujen suunnittelun ja kehittämisen tueksi. (Helsingin kaupunki 2022c.)

Vuonna 2020 julkaistiin sosiaalinen raportti liittyen yli 30-vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaisiin Helsingissä. Raportissa havainnoitiin ja kerättiin tietoja yli 30-vuotiaiden asiakkaiden tiimeistä asiakkaiden tilanteista sosiaalityöntekijöiltä ja sosiaaliohjaajilta sähköisen tiedonkeruulomakkeen avulla. Tiedonkeruussa keskityttiin asiakkaisiin, joilla oli voimassa oleva asiakkuus aikuissosiaalityössä. Asiakkaiden tyypillisimmät haasteet liittyivät talouteen, asumiseen, työttömyyteen ja terveydentilaan. (Saarinen & Hietikko 2020, 1-8.)

Aikuissosiaalityön asiakkaiden haasteet ovat usein suuria ja ulottuvat tyypillisesti monelle osalle elämässä, joilla on vaikutusta asiakkaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Talousongelmat näyttäytyivät suurimpana yksittäisenä haasteena, ja tyypillisesti aikuissosiaalityön asiakkailla taloudellista asemaa horjuttavat velkaantuminen, pienituloisuus, ensisijaisten etuuksien riittämättömyys ja epäsäännöllisyys sekä yllättävät menot. Asumisen ongelmat näyttäytyivät toiseksi yleisimpänä haasteena, ja ongelmiksi laskettiin esim. erilaiset asumisen häiriöt, vuokratästit, ylikallit asunnot, hädät ja häätöuhat. Tuloksissa korostui lisäksi työttömyys yleisenä elämäntilanteena, mielenterveyden ja fyysisen terveyden ongelmat sekä päihdeongelmat. (Saarinen & Hietikko 2020, 2-8.)

Raportissa saadut tulokset osoittivat, kuinka asiakkaiden haasteet ovat tyypillisesti kasautuneita, monen ongelman yhtäaikaistuuksia. Taustalla on usein pitkällä aikavälillä vaikuttaneita tekijöitä ulottuen niin olosuhteisiin, ylisukupolvisuuteen kuin yhteiskunnan rakenteisiin. Aikuissosiaalityöstä haetaan apua tyypillisesti kriisitilanteissa, jolloin kriisiin johtaneiden ongelmien etsimiseen ja ratkomiseen ei välttämättä ole voimavaroja samanaikaisesti kun pitäisi etsiä ratkaisuja kriisitilanteeseen. Tulokset toivat esiin myös erilaisten haasteiden ja ongelmien painottumisen eri ikäisillä. Yli 30-vuotiaiden aikuissosiaalityön tiimissä asiakkaiden ikähaarukka on laaja aina ikääntyneisiin asiakkaisiin asti. (Saarinen & Hietikko 2020, 22.)

3.2 Asumissosiaalinen työ

Granfelt (2022, 7-8) avaa teoksessaan asumissosiaalisen työn käsitettä ja toteutumista monialaisissa ympäristöissä. Asumissosiaalisen työn käsite on vakiintunut osaksi asunnottomuuden vastaista työtä, niin käytännön kenttätöissä kuin alalla toteutettavassa tutkimustyössä. Asumissosiaalista työtä voidaan toteuttaa eri paikoissa ja eri tasoissa suhteissa, kuten kahdenkeskisissä vuorovaikutussuhteissa, yhteisösuhteissa, paikka- ja palvelujärjestelmäsuhteissa sekä yhteiskuntasuhteissa. Aikuissosiaalityössä tehtävä asumissosiaalinen työ voidaan nähdä yhtenä osana asiakkaan ja työntekijän keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa ja asiakkaan kanssa tapahtuvassa työskentelyssä. (Granfelt 2022, 7-8.)

Asumissosiaalisen työn tavoitteena ja pyrkimyksenä on vahvistaa asiakkaan sosiaalista hyvinvointia, puuttua varhain asumisen ongelmiin ja asumishäiriöihin ja näin ollen estää vuokratelkaantumisen ja mahdolliset häädöt. Edellä mainittujen tavoitteiden ja pyrkimysten mukaisesti pyritään ehkäisemään tilanteiden kriisiytyminen sekä tunnistaa ja ehkäistä asunnottomuuteen liittyvät riskit. Asumissosiaalinen työ ulottuu sosiaalialalla monialaisiin ympäristöihin, ja ytimessä on se että asumisen asioiden puheeksi ottaminen sekä asumisen varmistaminen olisivat kaikkien palvelujärjestelmässä toimivien ammattilaisten perusosaamista. (Granfelt 2022, 9-12.)

Asumissosiaalista työtä tehdään sosiaalityön kentällä eri nimikkeillä ja erilaisin organisoinnein perustuen siihen, että sitä toteutetaan aina monialaisena yhteistyönä. Asumissosiaalista työtä toteutetaan esimerkiksi asumisneuvonnassa, asumisen sosiaaliohjauksessa, osana aikuissosiaalityön yksikköä tai lähityön tehtävänkuvaa. Asumissosiaalista työtä voidaan toteuttaa kohdenetusti erilaisille asiakasryhmille, kuten nuorille, ikääntyneille ja maahanmuuttajille. Sosiaalityössä ja -ohjauksessa tavataan haasteita liittyen asumisen ongelmiin, jotka voivat johtaa asunnottomuuteen, ja syyt näiden taustalla liittyvät sekä yksilöllisiin että rakenteellisiin tekijöihin. Asumissosiaalisen työn tuomia mahdollisuuksia ei ole vielä hyödynnetty riittävästi sosiaalityön menetelmällisessä orientoitumisessa. Sosiaalityön tulevaisuus selvityksen raportissa ehdotetaan toimenpiteenä asumissosiaalisen työn kehittämistä ja vahvistamista osana sosiaalityötä ja -ohjausta. (Karjalainen ym. 2019, 61-62.)

3.3 Asumisneuvonta

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (2022b) mukaan asumisneuvonnalla tarkoitetaan neuvontaa ja ohjausta, johon voi pyytää ja kysyä apua asumisneuvonnan ammattilaisilta asuminen liittyvissä asioissa. Tavoitteena on vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentäminen sekä asumisen jatkumisen turvaaminen. Asumisneuvonnan keinoilla pyritään auttamaan asiakkaita esimerkiksi häätöuhkatilanteissa, vuokratästä selvitelyssä tai asunnon hakemisessa. Kunnat ja vuokratyöyhtiöt tarjoavat asumisneuvontaa, mutta jos asiakkaan kotipaikkakunnalla ei sitä ole tarjolla, voi asiakas olla yhteydessä kunnan sosiaalipalveluihin. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022b.)

Vuokravelat ja vuokratästä häiriöt ovat yleisimmät syyt asiakkuuden alkamiselle ja työs-kentelylle asumisneuvonnassa. Asumisneuvontaa voidaan toteuttaa kontekstista riippuen usealla eri toimintatavalla, mutta keskiössä nähdään kuitenkin olevan yhteistyö palvelujärjestelmän toimijoiden kanssa. Asumisneuvonnalla nähdään olevan suora vaikutus vuokravelkojen vähenemiseen ja häätöjen ennaltaehkäisyyn. (Oosi, Kortelainen, Karinen, Jauhola & Luukkonen 2019, 14, 28.)

Oosi ym. (2019, 38-40) kuvaavat asumisneuvonnan toimintamalleja eri puolella Suomea pohjautuen haastatteluihin ja raportteihin aiheeseen liittyen. Helsingissä toteutettava asumisneuvonta nähdään suurena toimintana verrattuna muihin paikkakuntiin Suomessa, sillä asumisen ongelmien ja asunnottomuuden erityispiirteet ja -haasteet korostuvat pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin lisäksi asumisneuvontaa toteuttavat useat järjestöt ja säätiöt ympäri kaupunkia. (Oosi ym. 2019, 38-40.) Vuonna 2021 Helsingissä oli 17 asumisneuvojaa (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 69).

3.4 Taloussosiaalityö

Taloussosiaalityötä toteutetaan sosiaalityön käytännöissä esimerkiksi taloudellisessa ohjauksessa ja neuvonnassa, etuusasioissa, suunnitelmallisessa sosiaalityössä, psykososiaalisessa työssä sekä rakenteellisessa työssä. Viitasalo (2018) on tutkinut taloussosiaalityötä Suomessa erityisesti äitien taloudellisten toimintamahdollisuuksien ja taloudellisen toimintakykyisyyden soveltamamahdollisuuksia sosiaalityössä. Viitasalo toteaa, ettei taloussosiaalityössä voida ohittaa ajatuksia, tunteita ja asenteita, jotka ovat keskiössä, kun puhutaan ihmisten suhteesta rahaan ja kulutustottumuksiin. (Karjalainen ym. 2019, 63-64.)

Taloussosiaalityön tavoitteena on vahvistaa asiakkaan taloudellista toimintakykyisyyttä, jolla tarkoitetaan sekä kykyä toimia, että mahdollisuutta toimia ja olla osallisena oman taloutensa osalta. Tähän vaikuttavat mm. motivaatio, luottamus, tiedot, taidot ja taloudenlukutaito. Taloudellisia toimintamahdollisuuksia ja osallisuutta voivat edistää erilaiset palvelut ja saata-vissa oleva tuki. (Karjalainen 2019, 45.)

Sällinen (2019, 70-73) toteaa, kuinka aikuissosiaalityön asiakastyössä kohdataan usein taloudellisia ongelmatilanteita sekä tarvetta niiden selvittelyyn, ohjaukseen ja neuvontaan. Haasteet taloudenhoidossa liittyvät usein velkaantumiseen, etuuksiin liittyviin ongelmiin ja niiden hakemiseen, arjen talouden hallinnan ongelmiin, pienituloisuuteen ja köyhyyden kokemuksiin. Taloudellisten ongelmien ja velkaantumisen nähdään olevan yhteydessä suurempiin haasteisiin, kuten sairastamiseen, työttömyyteen ja äkillisiin kriisi- sekä muutostilanteisiin. Aikuisosiaalityössä toteutettava taloussosiaalityö vastaa asiakkaiden tarpeisiin siten, että heidän kansa tehdään taloudellista toimintakykyä vahvistavaa työtä. Taloussosiaalityön kautta voidaan tarkastella asiakkaan toimeentuloa ja siihen vaikuttavia tekijöitä kokonaisvaltaisesti. (Sällinen 2019, 70-73.)

4 Vuokravelkaantumisen taustatekijät ja seuraukset

Ympäristöministeriö (2020) on käynnistänyt kolmivuotisen yhteistyöohjelman asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. Vuokravelkaantumisen nähdään olevan sidoksissa yksilön arjen- ja elämänhallintataitoihin sekä päihde- ja mielenterveyden ongelmiin, mutta taustalla on nähty myös rakenteellisia ongelmia, kuten vuokrien nousu suhteessa elinkustannuksiin sekä pula kohtuuhintaisista asunnoista. Yhteistyöohjelmassa korostetaan asumisneuvonnan merkitystä ja kehittämistä kuntien peruspalveluissa, sillä sen on nähty estävän tehokkaasti vuokravelkoja ja häätöjä, ja sen avulla voidaan ehkäistä asunnottomuutta. (Ympäristöministeriö 2020.)

Viljamaa (2019, 3) on laatinut asumisneuvonnan oppaan yhteistyössä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen kanssa osana YAMK-opinnäytetyötään. Vuokravelan kertyminen voidaan nähdä seurauksena elämäntilanteen muutoksista, kuten sairastumisesta, toimintakyvyn laskeamisesta, taitamattomuudesta hoitaa raha-asioita tai liiallisen päihteiden käytön seurauksista. Asiakkaan kanssa on hyvä selvittää, miksi ja miten vuokravelka on syntynyt. Puheeksi otettavia aiheita ovat esimerkiksi asiakkaan tulotilanne ja mahdolliset etuusasiat, maksusuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen, sosiaalitoimen ja diakoniatyön toimet sekä tuen ja muun avun tarpeen kartoitus. (Viljamaa 2019, 3-6.)

Jotta vuokravelkaantumista ja sen vaikutuksia asumiseen voidaan ymmärtää, täytyy huomioida velkaantumiseen johtavia yksilöllisiä ja rakenteellisia taustatekijöitä. Hautala ja Vartio (2019, 65) viittaavat Piskoseen (2006), jonka mukaan vuokravelkaantumisen taustalla voi olla muun muassa ylivelkaantumista, velkaproblematiikkaa, työllisyystilanteen muutos, avioero, sairastuminen tai vaikkapa menojen äkillinen kasvu ja siihen nähden liiallinen kulutus. Jos vuokravelkaa ei hoideta maksumuistutuksista huolimatta tai se uusiutuu, vuokrasopimus voidaan purkaa ja tämä johtaa lähes suoraan häätöprosessiin. (Piskonen 2006, Hautalan & Vartion 2019, 65 mukaan.)

Vuokravelkaa voi kerryttää myös ne tilanteet, kun asukas käyttää vuokranmaksuun tarkoitettua varaa ja etuudet muihin menoihin, ja näin ollen laiminlyö vuokranmaksuvelvollisuutensa. Kunnan sosiaalitoimi voi myöntää ehkäisevää toimeentuloa harkinnanvaraisesti vuokravelkojen maksamiseksi joko osittain tai kokonaan. Mikäli vuokravelkaan myönnetään ehkäisevää toimeentulotukea, sosiaalitoimen ammattilaisten tulisi laatia yhdessä asiakkaan kanssa realistinen suunnitelma vuokranmaksusta asumisen turvaamiseksi. (Hautala & Vartio 2019, 66-67.)

4.1 Vuokravelkaprozessi

Huoneistovuokralain (481/1995) 8 luvun 61 §:ssä määritellään vuokranantajan oikeus purkaa vuokrasopimus, jos vuokralainen laiminlyö vuokran suorittamisen säädetyssä tai sovitussa ajassa. Kertyneet ja uusiutuvat vuokravelat johtavat usein vuokrasopimuksen purkuun ja häätöprosessiin, mikäli asukas ei pysty maksamaan rästiin jääneitä vuokria tai laadi maksusuunnitelmaa, jota toteutetaan sovitusti ajallaan.

Maksamaton vuokra johtaa aina maksuhuomautukseen. Kaksi maksamatonta vuokraa tai toistuvasti myöhässä olevat vuokrat voivat johtaa toiseen maksukehotukseen tai haasteeseen, joka siirtyy käräjäoikeuden hoidettavaksi. Käräjäoikeuden kulut tulevat asiakkaalle maksettavaksi muun vuokravelan lisäksi. Asiakkaan kanssa työskentelevän työntekijän tehtävänä on selvittää asiakkaalle vuokravelkaprozessin vaiheita ja pyrkiä minimoimaan asiakkaalle aiheutuvia kuluja ohjauksen keinoin. Asiakkaalle olisi hyvä antaa mahdollisuus neuvotella vuokranantajan kanssa sopiakseen maksusuunnitelmasta tai vaihtoehtoisesti maksaa vuokravelat ja mahdolliset kertyneet kulut oikeudenkäynneistä. Vuokranantaja voi harkintansa mukaan peruuttaa häädön etenemisen ja antaa asiakkaan jatkaa asumistaan vuokra-asunnossa. Jos vuokravelkaprozessi päättyy oikeudessa päätettyyn häätöön, se olisi toteutettava hallitusti ja asiakas tulisi ohjata paikkaan, johon mennä häädön jälkeen. (Viljamaa 2019, 8-9.)

4.2 Häätö hoitamattomien vuokravelkojen seurauksena

Takuusäätiö (2022a, 2022b) on julkaissut ohjeita liittyen velkaantumiseen, vuokravelkoihin ja häätöprosessiin. Maksamattomat vuokrat on yleisin syy, jotka voivat johtaa häätöön. Jokainen maksamaton vuokra johtaa maksuhuomautukseen ja kerryttää vuokravelkaa. Kahden tai kolmen kuukauden vuokravelat voivat johtaa lakisääteisiin häätötoimenpiteisiin. Vuokranantaja voi purkaa vuokrasopimuksen tai hakea häätötuomion suoraan käräjäoikeudesta, jolloin vuokrasopimuksen purkuvaihe voi jäädä välistä. (Takuusäätiö 2022a, 2022b.)

Jos vuokrasopimus puretaan, sen tarkoituksena on saada asukas joko lähtemään asunnosta tai maksamaan vuokra välittömästi ja vapaaehtoisesti. Vuokrasopimuksen purku on toimitettava asukkaalle aina kirjallisesti ja tositteellisesti. Purkamisen sijaan vuokranantaja voi hakea häätötuomion suoraan käräjäoikeudesta, jolloin vuokralainen velvoitetaan muuttamaan pois asunnosta ja maksamaan kertyneet vuokravelat. Tuomiossa annetaan vuokranantajalle oikeus

laittaa vuokravelat ulosoton perittäväksi sekä tarvittaessa pyytää ulosottoa toimittamaan muuton. Häätöprosessi on ajallisesti pitkä ja voi kestää useita kuukausia, ja sen kustannukset ovat kalliita. Häätö aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän vuokralaiselle, jos hän ei kykene hoitamaan ajoissa kertynyttä vuokravelkaa. Maksamattomista vuokrista aiheutuvat maksuhäiriömerkinnät vaikeuttavat uuden asunnon saamista merkittäväällä tavalla. (Takuusäätiö 2022b, 2022c.)

Häädöstä koituvat seuraamukset vaikuttavat siihen kohdistuvaan henkilöön merkittävästi, ja häätötilanteet johtavat usein sosiaalipalvelujen tarpeeseen esimerkiksi silloin, kun vuokravelkaa kertyy perheelle, jossa on alaikäisiä lapsia ja tilanteessa on otettava huomioon lisäksi lastensuojelulliset toimenpiteet. Häädön saanut henkilö saattaa joutua asunnottomaksi, mikäli hän ei saa hoidettua itselleen asuntoa häädön jälkeen. Tämän kaltaisissa kriisiytyneissä tilanteissa sosiaalihuollon kautta voidaan järjestää tilapäismajoitusta. Sosiaalihuollossa tulisi kuitenkin olla ensisijaisesti riittävästi resursseja sekä keinoja ehkäistä asumiseen liittyviä kriisitalanteita, jotta ne eivät johtaisi häätöön ja tilapäismajoituksen järjestämiseen. Mahdolliset vuokraveloista johtuvat maksuhäiriöt vaikuttavat usein negatiivisesti uuden vuokra-asunnon saantiin. (Hautala & Vartio 2019, 65-67.)

4.3 Tilapäinen asuminen

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 3 luvun 21 §:ssä määritellään tilapäisen asumisen käsitettä, jota järjestetään henkilölle, joka tarvitsee erityisestä syystä asumisensa järjestämisessä hyvinvointialueen lyhytaikaista sekä kiireellistä apua. Helsingin kaupungin (2023c) mukaan tilapäistä asumista voidaan järjestää helsinkiläisille aikuissosiaalityön asiakkaille, joiden asumistilanne on kriisiytynyt ja he tarvitsevat kiireellistä sekä lyhytaikaista apua asumistilanteeseensa. Asumisvaihtoehdot kartoitetaan, ja mikäli mitään muuta vaihtoehtoa asumiseen ei ole käytettävissä, alueen sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä arvioi ja selvittää, täyttyvätkö tilapäisen asumisen myöntämisperusteet. Mikäli ne voisivat täyttyä, sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä laatii palvelutarpeen arvioinnin sekä laatii esityksen tilapäisen asumisen työryhmälle, josta asiakas voidaan ohjata tilapäiseen asumiseen. (Helsingin kaupunki 2023c.)

Tilapäistä asumista järjestetään Helsingissä ostopalveluna erillisten palveluntuottajien asunnoissa tai kaupungin omissa tilapäiseen asumiseen tarkoitetuissa asunnoissa, ja ne ovat tarkoitettu itsenäiseen asumiseen. Tilapäistä asumista ei voida tarjota asiakkaalle, jolla on akuutti päihdeongelma, tai mikäli asiakas kärsii vakavista mielenterveysongelmista. Tilapäisen asumisen aikana on tarkoitus etsiä asiakkaalle pysyvämpi vaihtoehto asumiselle joko välivuokrauksen kautta, tai suoraan pysyvä vuokra-asunto. Vuokravelkatilanteissa asiakasta autetaan tekemään maksusuunnitelma velan pois maksamiseksi. Palvelu on asiakkaalle maksutonta, mutta jos tilapäinen asuminen järjestetään kaupungin omana toimintana eli vuokrasopimukseen pohjautuvana, asiakkaan tulee maksaa vuokraa itse asumisestaan. (Helsingin kaupunki 2023c.)

5 Vuokravelkatilanteissa käytettäviä keinoja ja ratkaisuja

Tässä luvussa käymme läpi aikuissosiaalityössä yleisesti käytettäviä menetelmiä ja keinoja, joita voidaan käyttää asiakkaan vuokravelkatilanteen ratkaisemiseksi niissä tilanteissa, kun vuokravelkatilanne ei ole vielä päätynyt hädään. Mikäli asiakkaan tilanne on päätymässä hädään, aikuissosiaalityössä selvitetään kaikki mahdolliset asumisvaihtoehdot hädän jälkeen.

ASTA-hankkeen projektipäällikkönä toiminut Asta Pylkkänen (2021a) korostaa vuokravelkatilanteissa ennaltaehkäisyn merkitystä, kuten asukkaan asumistaitojen ja todellisen maksukyvyn kartoitusta ennen vuokrasuhteen alkamista. Kun kertynyt vuokravelka ilmenee, on tärkeää saada yhteys asiakkaaseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta velka ei kasvaisi suuremmaksi. Asiakkaan kanssa selvitetään vuokravelan aiheuttajat ja otetaan puheeksi kokonaistaloustilanne hyödyntäen erilaisia työvälineitä ja materiaaleja. Asiakkaan kanssa voidaan laatia realistinen maksusuunnitelma, jossa otetaan huomioon hänen todellinen maksukykynsä ja taloustilanteensa, ja sen toteutumista tulisi seurata tiiviisti. (Pylkkänen 2021a.)

5.1 Asumisen tuet ja asumismenot perustoimeentulotuessa

Pienituloiset ovat usein oikeutettuja erilaisiin asumisen tukiin, joita ovat esimerkiksi yleinen asumistuki, eläkkeensaajan asumistuki sekä perustoimeentulotuki, jossa huomioidaan asumismenot. Vuokravelkatilanteessa on selvittävää asiakkaan mahdollisuus saada asumiseen liittyviä tukia ja etuuksia.

Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön ja neuvonnan verkkosivuilla ohjeistetaan vuokravelkaantuneita asiakkaita ottamaan yhteyttä oman alueensa sosiaalityön tiimiin tai omaan sosiaalityöntekijään tai sosiaaliohjaajaan. Lisäksi ohjeistuksessa on mainittu selvittämään, onko asiakkaalle myönnetty kaikki asumisen tuet, joihin asiakas voisi olla oikeutettu. Asiakasta neuvotaan selvittämään vuokranantajan kanssa mahdollisuus tehdä vuokravelasta takaisinmaksusuunnitelma, ja lisäksi kartoittamaan lähiverkosto avun saamiseksi. (Helsingin kaupunki 2022c.)

Asumismenoihin voi saada perustoimeentulotukea Suomessa olevan asunnon asumismenoihin. Kela määrittelee vuosittain kuntakohtaiset kohtuullisena pidettävät määrät asumismenoille, ja asiakkaalta vaaditaan aina tarvittaessa selvityksiä, kun asiakas on hakenut tai saa asumisen tukia. Kela voi huomioida asumismenoina vuokra-asunnossa vuokran ja erikseen maksettavat vesimaksut sekä lämmityskustannukset. Asumismenoina voidaan hyväksyä kohtuullisen suuruisina taloussähkö sisältäen sähkön siirto- ja kulutusmenot sekä perusmaksun, kotivakuutusmaksun ja saunamaksun. Kela tekee kohtuullisuusharkintaa ja hyväksyy asumismenot todellisen suuruisina, mikäli asumismenoja ei pidetä kohtuuttomina. Kohtuullisuusharkinnassa huomioidaan perheen koko, hakijan tai perheen asunnon tarpeet ja elämäntilanne, kuntakohtaisesti määritellyt kohtuuvuokraraajat sekä asumismenojen kokonaiskustannukset. Mikäli Kela katsoo

asukkaan asumismenojen kokonaiskustannusten ylittävän kohtuuvuokrat, asiakasta voidaan ohjata etsimään edullisempaa asuntoa ja tähän annetaan yleensä kolme kuukautta aikaa, jonka ajalle Kela huomioi asumismenot todellisten menojen mukaan. Erityisistä perusteista riippuen asumismenoja voidaan huomioida todellisen suuruisena. (Kela 2023a.)

5.2 Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki

Ehkäisevä toimeentulotuki voidaan nähdä yhtenä aikuissosiaalityön menetelmänä tukea kriisiytyntä asumistilannetta, ja erityisesti ehkäistä mahdollista hädää. Vuokravelan maksaminen ehkäisevän toimeentulotuen päätöksen kautta saattaa olla kallista, varsinkin silloin, jos häätö on ehtinyt edetä käräjäoikeuteen, mutta saattaa tästä huolimatta osoittautua edullisemmaksi toimenpiteeksi kuin asiakkaan tilapäinen asuminen hädän jälkeen.

Perustoimeentulotuki siirtyi vuonna 2017 kunnilta Kelan päätösvallan alle, mutta ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen päätökset tehdään edelleen kunnissa. Täydentävän toimeentulotuen tarpeen asiakas voi ilmaista hakiessaan Kelalta perustoimeentulotukea, tai hän voi hakea sitä suoraan kunnalta erillisenä hakemuksena. (Kiviranta 2019, 10.) Hakemus ohjautuu suoraan kuntaan, jos asiakkaan ilmoittamat kulut eivät ole katettavissa Kelan perustoimeentulotuella. Helsingissä etuuskäsittely ottaa vastaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemukset ja ohjaa hakemukset tarvittaessa eteenpäin. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022b, 8.) Jos asiakkaalle on nimetty omatyöntekijä aikuissosiaalityöstä, silloin omatyöntekijä tekee pääsääntöisesti asiakasta koskevat päätökset ehkäisevästä ja täydentävästä toimeentulotuesta (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 28).

Toimeentulotukilain (1412/1997) 2 luvun 8 § mukaan ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa asumisen turvaamiseksi sekä ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi. Päätös toimeentulotuesta on tehtävä ilman viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun hakemus on saapunut käsiteltäväksi. Kiireellisessä tapauksessa päätös toimeentulotuesta on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997.) Helsingissä tehdään toimeentulotuen päätöksiä aikuissosiaalityön lisäksi jälkihuollon sosiaalityössä, päihde- ja psykiatrian sosiaalityössä, lastensuojelussa, maahanmuuttoyksikössä sekä ikääntyvien palveluissa. Yksilöhuollon delegointisäännöissä määrittyy eri ammattiryhmien päätöksenteko-oikeus. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen päätöksentekoa ohjaa myös pysyväisohje, jonka linjaukset tuovat yhtenäisyyttä päätöksentekoon. Vuonna 2021 Helsingin kaupungin toimeentulotuen päätöksistä sosiaalityöntekijät tekivät 40 %, etuuskäsittelijät 34,3 % ja sosiaaliohjaajat 21 %. Loput 4,6 % jakautuivat johtavien sosiaalityöntekijöiden ja toimistosiihteerien välille. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022b, 8-9.)

5.3 Välitystili ja edunvalvonta

Jos asiakkaalla on huomattavaa taloudellista taitamattomuutta tai haasteita elämässään, jotka vaikuttavat asiakkaan talouden hallitsemisen vaikeuksiin, voidaan tälle laatia välitystili, jotta erityisesti asuminen voidaan turvata. Asiakkaan tulot ohjataan kunnan välitystilille, josta ensisijaiset menot maksetaan suoraan. Välitystili on luonteeltaan väliaikainen, ja silloin sosiaalityön tavoitteena on vahvistaa asiakkaan tilannetta niin, että hän tulevaisuudessaan pystyy pitämään huolta taloudestaan. (Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a, 9.)

Helsingin kaupungin aikuissosiaalityössä toteutetaan välitystilipalvelua helsinkiläisille asiakkaille, joille on perusteltua aloittaa välitystilitoiminta. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin kun asiakas on hakenut toistuvasti täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea, eikä hän ei kykene hoitamaan raha-asioitaan asianmukaisesti. Lisäksi asumisen turvaaminen on vaarantunut. Välitystilin avaaminen edellyttää painavaa perustetta, ja perusteita arvioi sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Välitystilin avaamisesta ja etuuksien välityksestä laaditaan kirjallinen päätös yhdeksi kalenterivuodeksi, jonka jälkeen tilannetta arvioidaan ja pohditaan, jatketaanko palvelua vai päätetäänkö se tarpeettomana. Välitystilitoiminnalla ei tarkoiteta edunvalvontaa, vaan se on kevyempi toimenpide, jota käytetään esimerkiksi silloin kun edunvalvontakriteerit eivät täyty, eli asiakkaan toimintakyvyn rajoitteille ei ole lääketieteellistä perustetta tai henkilöllä ei ole hoidettavia varoja. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala 2019, 27-28.)

Edunvalvonnalla tarkoitetaan toimenpidettä, jossa täysi-ikäiselle henkilölle määrätään edunvalvoja, mikäli hän ei kykene huolehtimaan asioidensa hoidosta itsenäisesti. Edunvalvoja voidaan määrätä viimesijaisena keinona silloin, kun henkilön asiat eivät muulla tavoin asianmukaisesti hoidetuiksi. Edunvalvojan tehtävänä on hoitaa päämiehensä omaisuutta ja taloudellisia asioita, jonka lisäksi hän huolehtii siitä, että päämies saa sopivaa hoitoa, huolenpitoa ja kuntoutusta. Digi- ja väestötietovirasto käsittelevät edunvalvontaluvat sekä valvovat edunvalvojen toimintaa. (Digi- ja väestötietovirasto 2023.)

5.4 Sosiaalinen luototus

Sosiaalisen luototuksen hyödyntäminen on yksi keino ehkäistä vuokratvelkakierre. Sen myöntämiseen vaaditaan kuitenkin säännöllisiä tulonlähteitä, todellista maksukykyä ja kykyä maksaa luottoa takaisin maksusuunnitelman mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2023) mukaan sosiaalisella luotolla tarkoitetaan luottoa, joka voidaan myöntää pienituloiselle tai vähävaraiselle henkilölle, jolla ei edellä mainittujen seikkojen vuoksi ole mahdollista saada kohtuuhintaista ja -ehtoista luottoa muulla tavoin, mutta hänellä on kuitenkin mahdollisuus ja kyky maksaa velka takaisin ehtojen mukaisesti.

Sosiaalisen luoton myöntämisen perusteita ovat esimerkiksi velkakierteen katkaisu, talouden tasapainottaminen, asumisen turvaaminen, kriisitilanteiden ratkaiseminen sekä erilaiset kodin hankinnat. Sosiaalista luototusta ohjaa laki sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaali- ja terveysministeriö on vastuussa tämän lainsäädännön kehittamisestä ja valmistelusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

Helsingin kaupungin (2023b) mukaan aikuissosiaalityössä asiakas voidaan ohjata sosiaalisen luototuksen piiriin, jonka avulla kertyneet vuokravelat voidaan maksaa pois, jonka jälkeen maksettavaksi jää luottoehtojen mukainen takaisinmaksu, joka tulee suorittaa maksusuunnitelman mukaisesti. Helsingin kaupungilla sosiaalista luottoa voidaan myöntää Helsingissä vakinaisesti asuville henkilöille, jotka ovat pienituloisia ja vähävaraisia, ja joilla ei ole muuta mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa. Luottoa voidaan hakea sosiaalisen luototuksen neuvonnan kautta, ja silloin asiakas täyttää luottoa varten hakemuslomakkeen yhdessä työntekijän kanssa. (Helsingin kaupunki 2023b.)

6 Aiemmat tutkimukset ja hankkeet vuokravelkailmiöstä

Opinnäytetyössämme keskitytään uusiutuviin vuokravelkoihin, mutta perehdyimme vuokravelkailmiöön laajemmin, sillä muuten taustatutkimus olisi jäänyt liian pienimuotoiseksi. Tutustuimme aiheeseen etsimällä aiempia tutkimuksia ja hankkeita hyödyntäen Google Scholaria ja Finna-palvelua. Rajasimme hakutuloksia hakemalla tutkimuksia ja hankkeita seuraavilla hakusanoilla: vuokravelka, uusiutuva vuokravelka, toistuva vuokravelka, vuokratähti ja aikuissosiaalityö. Halusimme nostaa seuraavat hankkeet ja tutkimukset esille, sillä niissä keskityttiin samoihin aiheisiin ja teemoihin kuin tässä opinnäytetyössä.

Pylkkänen (2021b) kertoo Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ASTA-hankkeesta, joka toteutettiin yhteistyössä Takuusäätiön kanssa vuosina 2018-2021. ASTA-hankkeessa etsittiin ja testattiin toimintamalleja vuokra-asukkaiden talousvaikeuksien ehkäisyyn ja korjaamiseen. Hankkeen valtakunnallisissa tavoitteissa mainittiin talousongelmien ehkäisemisen lisäksi vuokraveloista johtuvien häätöjen ja asunnottomuuden vähentäminen. Hankkeen pääperiaatteina ovat olleet talouteen ja asumiseen liittyvien tietojen ja taitojen levittäminen, asiakastyön ja verkostojen vahvistaminen, palvelujen saavutettavuus sekä matalan kynnyksen toiminnan kehittäminen. Vuokravelkoja ja häätöjä on onnistuttu estämään hankkeen aikana. Yhteistyötä ja ymmärrystä on saatu edistettyä vuokranantajien ja vuokralaisten välillä hankkeen aikana. Hankkeessa tavoitettiin paljon asunnottomia henkilöitä ja heitä saatiin ohjattua neuvonnan ja avun piiriin. (Pylkkänen 2021b.)

Jokela (2019, 2) toteutti talous- ja asumisneuvonnan mallintamisen toistuvissa vuokravelkatileteissa oleville vuokra-asukkaille sosiaalialan koulutusohjelman YAMK-opinnäytetyössään. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä ASTA-hankkeen kanssa, ja kohderyhmänä oli ensisijaisesti vuokravelkaantuneet lapsiperheet, joilla oli sosiaalityön asiakkuus ja huomattavia määriä vuokravelkoja tai toistuvaa vuokravelan uusiutumista. Jokela mallintaa talous- ja asumisneuvontaa kohderyhmän mukaisesti korostamalla yhteistyötahojen ja eri toimijoiden verkostotyötä ja yhteistyöpalavereita. Asiakasohjautuvuuden osalta korostetaan matalaa kynnystä ja joustavuutta. Asiakkaan kanssa toteutetaan tilanekartoitus ja työskentelyssä hyödynnetään tilanteeseen sopivia työmenetelmiä ja prosesseja. Asiakkaan kanssa on tärkeää laatia konkreettisia tavoitteita työskentelyn ajaksi. (Jokela 2019, 2.)

Liukkonen (2021) on tutkinut sosiaalityön maisterintutkielmassaan vuokravelkatilanteihin joutuneiden kertojien narratiiveja vuokravelkaan johtaneista syistä ja tilanteista. Liukkonen toteaa kuinka vuokravelkoihin liittyvää problematiikkaa ei ole aiemmin tutkittu Suomessa, ja lisäksi kansainvälinen tutkimus aiheesta on ollut vähäistä. Tutkielmassa havainnollistettiin vuokravelkailmiön monimuotoisuutta ja haasteellisuutta. Vuokravelkatilanteet näyttävät monisyisinä ja haastavina kokemuksina, joihin liittyy usein muuta velkaantumista, pitkittyneitä taloudellisia ongelmia, yksilön heikkoa työmarkkina-asemaa ja sairastamisen heikentämää taloustilannetta. (Liukkonen 2021.)

7 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyössä käsitellään uusiutuvien vuokravelkojen ilmiötä laadullisen tutkimuksen avulla, ja aiheen tutkimisen tarve nousi esiin yhteistyökumppanilta. Opinnäytetyömme kohdennettiin vain erään aikuissosiaalityön tiimin työntekijöille, ja näin ollen tulokset kertovat ainoastaan kyseisen tiimin kokemuksista ja havainnoista ilmiöön liittyen. Helsingissä toteutetaan asumisneuvontaa osana sosiaalipalveluja, mutta tässä tutkimuksessa keskitytään vuokravelkailmiön tutkimiseen aikuissosiaalityön tiimin sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien työssä, vaikka ilmiö näyttää myös asumisneuvojen työssä.

7.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa ja selvittää Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön tiimin työntekijöiden ajatuksia sekä näkökulmia uusiutuviin vuokravelkoihin liittyen. Tämän selvityksen kautta tavoitteenamme oli teemahaastattelun keinoin koota toimeksiantajalle tietoa, näkökulmia ja mahdollisia ratkaisuja, jolloin vuokravelkakierteeseen johtavia tekijöitä voidaan tunnistaa ja ehkäistä. Opinnäytetyössä kuvaillaan yhteistyökumppanina toimivan tiimin asiakkaiden vuokravelkakierteeseen johtavia tekijöitä pohjautuen työntekijöiden teemahaastatteluihin. Ilmiö kuvautuu aikuissosiaalityön kentällä yleisesti, mutta tuloksissa voi

korostua alueellinen näkemys ja tilanne erityisesti Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla. Tämän vuoksi halusimme avata toisessa luvussa toimintaympäristöä, eli vuokra-asumisen yleisyyttä ja kustannuksia Helsingissä.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 164) mukaan kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin kuuluu se, että aineisto kootaan luonnollisissa sekä todellisissa tilanteissa, kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, tapauksia ja saatuja tuloksia käsitellään ainutlaatuisena sekä analysointi tapahtuu sen mukaisesti. Valitsimme tutkimuksen kohdejoukon sovitusti erään aikuissosiaalityön tiimin keskuudesta, sillä halusimme saada ilmiön parissa työskentelevien äänen kuuluviin tutkimuksemme kautta. Opinnäytetyö koostui tutkimuskysymysten ympärille, jotka olivat seuraavat:

- Millaisia tekijöitä uusiutuvien vuokravelkojen taustalla on?
- Millä tavoin aikuissosiaalityön työntekijät voivat tukea asiakasta uusiutuvassa vuokravelkatilanteessa? Millaiselle tuelle nähdään tarvetta?

Tutkimus rakentui edeltävien tutkimuskysymysten ympärille, joihin haettiin aineistonkeruun ja analyysin avulla vastauksia. Opinnäytetyö tarjoaa mahdollisuuden jatkotutkimukseen ja vuokravelkakierteeseen liittyvien työskentelymallien kehittämiseen.

7.2 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina etäyhteyksin Teamsissa.

Tuomen & Sarajärven (2018, 87-88) mukaan Hirsjärvi & Hurme (2007) toteavat, kuinka puolistrukturoidussa teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkennettujen kysymysten avulla, ja haastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Teemahaastattelun etuna on kysymysten tarkentaminen ja syventäminen perustuen haastateltavien vastauksiin. Teemahaastattelu perustuu metodologisesti ihmisten tulkintoihin asioista, ja miten he ovat antaneet asioille merkityksiä sekä miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti, jolloin etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen. (Hirsjärvi & Hurme 2007, Tuomen & Sarajärven 2018, 87-88 mukaan.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä valikoitui opinnäytetyöhömmä, sillä tarkoituksena oli tutkia ja ymmärtää kokonaisvaltaisesti aikuissosiaalityössä työskentelevien ajatuksia uusiutuvasta vuokravelkailmiöstä. Opinnäytetyöhön kerättävä tieto perustui työntekijöiden henkilökohtaiseen kokemukseen ja käsitykseen ilmiöstä. Laadullinen tutkimusmenetelmä tuki parhaiten ilmiön tutkimista opinnäytetyössä.

7.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin etäyhteyksin ja henkilökohtaisesti jokaisen haastateltavan kanssa. Tutkimuksen otokseksi pyrittiin saamaan vähintään kolme aikuissosiaalityön tiimin työntekijää, jotka ovat koulutukseltaan sosiaaliohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä. Alun perin toiveena oli mahdollisimman moni haastateltava kummastakin eri ammattiryhmästä. Koska tarkoituksena oli tuoda aikuissosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ilmi, arvioimme pääsevämme tavoitteeseemme jo kolmella haastateltavalla. Emme olleet tekemässä tuloksistamme tilastollisia yleistyksiä, vaan tarjoamassa aikuissosiaalityöntekijöiden aitoja kokemuksia ja näkemyksiä aiheeseen liittyen. Tällöin laadullisesti voidaan nähdä, että haastateltavien määrä oli tarpeeksi kattava, sillä tutkimukseen osallistui yhteensä viisi työntekijää.

Aineistoa kerätessä on tärkeää informoida tutkittavaa riittävästi tutkimuksesta ja sen vaiheista, sillä ne vaikuttavat tutkittavan päätökseen osallistua tutkittavaksi. Tutkittavaa täytyy informoida selkeästi tutkimuksen edellytyksistä, toteutustavoista, käytettävistä tallennevälineistä ja pyytää niihin suostumus sekä kertoa arvio siitä, kuinka paljon tutkimukseen osallistuminen vie tutkittavalta aikaa. Näiden tietojen perusteella tutkittava tekee vapaaehtoisen päätöksen osallistumisestaan tutkimukseen. Pelkkä vapaaehtoisuus ei vielä toteudu tutkimuseettisten normien mukaisesti, vaan tutkittavalle on annettava mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen koska ja mistä syystä tahansa. (Kuula 2011, 106-107.)

Haastattelukutsu välitettiin yhteyshenkilön välityksellä tiimille, ja pyysimme haastatteluihin mahdollisimman monipuolisen otannan saamiseksi eritaustaisia henkilöitä koulutus- ja työkokemustaaltaan. Haastatteluihin varattiin aikaa yksi tunti, mutta pääosin haastattelut kestivät noin puoli tuntia, osa jopa pidempään. Haastatteluissa noudatettiin teemahaastattelurunkoa (Liite 3). Tutkimukseen osallistuville lähetettiin informointikirje (Liite 1), tietosuojaseloste ja suostumuslomake (Liite 2) ennen haastatteluajankohtaa. Haastattelut litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun purkamista tekstiksi. Tutkimukseen osallistuville kerrottiin mahdollisuudesta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa ilman perusteltua syytä. Haastattelutallenteet ja litteroitu aineisto säilytettiin tietoturvallisesti ja hävitettiin analysoinnin päätteeksi.

7.4 Aineiston analysointi

Teemoittelu on yksi laadullisen aineiston tavallisimmista analyysimenetelmistä (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Tuomi & Sarajärvi (2018, 105-107) kertovat teemoittelun olevan luokituksen kaltaista menettelyä, jossa aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelussa vertaillaan tiettyjen teemojen esiintymistä saadussa aineistossa, ja aineistosta etsitään tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Teemoittelun idea on etsiä tutkimuksen aineistosta tiettyä teemaa kuvaavat näkemykset. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105-107).

Teemoittelun nähdään olevan luonteva tapa analysoida teemahaastatteluaineistoa. Kun aineisto on litteroitu, se voidaan järjestellä teemoittain, jotka voivat muistuttaa aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa. Litteroitua tekstiä tulee sen vuoksi tarkastella ilman ennakkoluuloja, sillä aineistosta voi löytyä myös uusia teemoja. Teemojen muodostamisen apuna voidaan käyttää koodausta sekä kvantifiointia esimerkiksi taulukoimalla aineistosta niitä kohtia, jotka soveltuvat valitun teeman alle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Toteutimme litteroinnin erilliseen Word-dokumenttiin, ja hyödynsimme teemoittelussa värikoodausta ja muistilapputyöskentelyä Google Jamboardissa. Näistä kokosimme yhtenäiset koosteet erilliseen taulukkoon sekä vielä erilliselle Miro-alustalle.

Eskolan (2001a, 135-140) mukaan laadullisen tutkimuksen analysoinnissa voidaan käyttää erilaisia lähestymistapoja, ja tutkijan onkin päätettävä, mikä merkitys teorialla on kyseisessä tutkimuksessa. Lähestymistapoja on erilaisia, kuten teoria- ja aineistolähtöinen analyysi. Näiden välimaastossa on teoriasidonnainen lähestymistapa, jota kutsutaan myös abduktiiviseksi päättelyksi. Abduktiivisessa päättelyssä aineistosta tehtyihin löydöksiin etsitään tulkinnan tueksi selityksiä ja vahvistusta olemassa olevasta teoriasta. Aineiston analyysi ei näin ollen perustu suoraan teoriaan, mutta siihen on olemassa selkeää yhtymäpintaa. (Eskola 2001a., Tuomi & Sarajärvi 2002, 99, Saaranen-Kauppinen & Puusniekan 2006b mukaan.)

Aineistoa analysoitiin teemoittelun ja abduktiivisen päättelyn keinoin. Koimme näiden sopivan parhaiten aineiston analysointiin, koska haastattelut pohjautuivat haastateltavien omiin kokemuksiin aiheesta, ja tutkimuksen teoriaa on rakennettu osittain aineiston keruun aikana ja jälkeen. Aineistosta etsittiin, millä tavoin olemassa oleviin teemoihin oli vastattu, jonka lisäksi otimme huomioon myös niitä teemoja, joita ei oltu meidän toimesta nostettu esiin. Teemat nousivat aineistosta melko luontevasti, koska käytimme jokaisessa haastattelussa teemahaastattelurunkoa (Liite 3), johon haastateltavat saivat tutustua etukäteen.

Hyödynsimme analysoinnissa värikoodausta, eli luimme aineistoa useasti läpi ja nostimme usein nousevia teemoja esille korostusvärien avulla erilliseen Word-dokumenttiin ja siellä olevaan taulukkoon. Tästä työskentelystä kokosimme esimerkin taulukkoon (Taulukko 1). Taulukkoon keräsimme suoria lainauksia aineistosta, jonka jälkeen päättelimme, miten se voitaisiin teemoitella. Isoimmat teemat olivat muotoutuneet jo valmiiksi teemahaastattelurunkoon, mutta aineistosta nousi esiin myös uusia ja tärkeitä teemoja. Teemoittelun jälkeen otsikoimme tärkeimmät aiheet, joista muodostui myös otsikot lopulliseen opinnäytetyöraporttiin.

Tämän Word- ja taulukkotyöskentelyn ohessa hyödynsimme lisäksi Google Jamboard-alustaa käyttämällä erilaisia muistilappuja teemojen löytämisessä. Laadimme viimeistellyn teemoittelun hyödyntäen Miro-alustaa (Kuvio 2). Koimme erilaisten visuaalisten työkalujen helpottaneen aineiston analysointia ja hahmottamista, sillä kokonaisuudessaan aineisto oli laaja ja sen analysointiin sai kulumaan aikaa.

Suora lainaus	Teemoittelu	Otsikointi
<p>”Siinä tapauksessa kun on kysymys mielenterveysongelmista tai päihdeongelmista tai molemmista yhtä aikaa, jolloin nimenomaan se elämänhallinta on se syy siihen vuokranmaksun puutteellisuuteen”</p>	<p>Tekijät uusiutuvien vuokravelkojen taustalla</p>	<p>Asiakkaan arjenhallinnan haasteet</p>
<p>”Kyllä se välitystili on se tehokkain keino siinä vaiheessa, jos niitä vuokraveloja vaan alkaa kasaantumaan”</p>	<p>Asiakastyö, palveluohjaus → Välitystili</p>	<p>Asiakastyön merkitys ja käytössä olevat keinot vuokravelkatilanteissa</p>
<p>”Jo ensimmäisen (vuokralan) jälkeen voisi pitää yhteyttä sen asiakkaan kanssa, ettei se tilanne uusisi siellä”</p>	<p>Tarvittavat keinot</p>	<p>Yksilöllinen tuki</p>

Taulukko 1: Esimerkki teemoittelusta ja otsikoinnista värikoodien avulla

Kuvio 2: Teemoittelu Miro-alustalla

Teemoittelun avulla lähdimme koostamaan analyysia suoraan opinnäytetyöraporttiin, ja tarkensimme muutamia teemoja, kun otsikoimme tuloksia. Aineiston analyysi oli siis monivaiheinen osuus tutkimuksen edetessä. Lähdimme toteuttamaan analysointia lähes välittömästi aineistonkeruun jälkeen, ja tämä onkin Hirsjärven ym. (2009, 223) mukaan tärkeää, sillä tuore aineisto inspiroi usein tutkijaa, jolloin aineistoa voidaan vielä täydentää ja selventää helposti tarpeen mukaan. Koimme aineiston olevan tarpeeksi selkeä ja vastaavan tutkimuskysymyksemme riittävän hyvin, ja emme nähneet tarvetta täydentää saatua aineistoa.

8 Opinnäytetyön tulokset

Tässä kappaleessa kuvaamme teemahaastattelujemme tuloksia. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä viisi aikuissosiaalityön työntekijää, kaksi sosiaaliohjaajaa ja kolme sosiaalityöntekijää. Tuloksissa ei ole eritelty vastauksia haastateltavien ammatin tai virka-aseman mukaan, vaan ne haluttiin kysyä ainoastaan taustatietoja varten.

Olemme nostaneet tulosten raportoinnissa esille työntekijöiden näkemyksiä sitaattien muodossa, koska tämä lisää avoimuutta tulosten tulkinnan osalta, sekä päästää työntekijät ääneen. Totesimme aineiston soveltuvan ja vastaavan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin ja tavoitteisiin, sillä jokaisessa haastattelussa nousi esiin erilaisia näkökulmia, tarpeita ja ideoita, joita voidaan hyödyntää uusiutuvien vuokravalkojen ehkäisemisessä. Kaikki haastateltavat tunnistivat uusiutuvan vuokravalkaantumisen ilmiön, ja osa toi haastattelun alussa ilmi, kuinka olivat havainneet ilmiön yleistyneen asiakastyössä viime vuosina.

Tulokset esitellään teemahaastatteluissa nousseiden teemojen mukaisesti, jotka mukailevat teemahaastattelun kysymysrunkoa sekä tutkimuskysymyksiä. Jaoin tulokset neljään eri pääteemaan. Ensimmäisessä teemaryhmässä kerrotaan tekijöistä uusiutuvan vuokravelkaantumisen takana. Toisessa ja kolmannessa teemaryhmässä käydään läpi työntekijöiden nykyisiä keinoja ja mahdollisia tarpeita ja toiveita menetelmiksi uusiutuvien vuokravelkaantumiseen liittyen. Viimeinen teemaryhmä sisältää muita huomioita, jotka eivät sopineet suoranaisesti minkään muun teemaryhmän alle, mutta koimme tärkeiksi huomioiksi nostaa esiin raportissa. Olemme jakaneet teemaryhmät alateemoittain, joiden alle olemme ryhmitelleet teemahaastattelussa muodostuneita aiheita.

8.1 Tekijät uusiutuvan vuokravelkaantumisen taustalla

Haastattelussa tuli ilmi monenlaisia näkemyksiä siitä, millaisia haasteita ja tekijöitä löytyy asiakkaiden uusiutuvien vuokravelkatilanteiden takaa. Vaikka asiakkaan mahdolliset elämänhallinnan ongelmat korostuivat vastauksissa, myös asiakkaasta suoranaisesti riippumattomat tekijät eli yhteiskunnalliset ja rakenteelliset haasteet mainittiin. Tämän lisäksi huomasimme, että myös kolmannelle alateemaluokalle oli tarvetta, sillä haastateltavien vastauksissa toistui joidenkin asiakkaiden välinpitämättömyys vuokranmaksua kohtaan, ja lisäksi aina vuokravelkaantumisen syytä ei saada selville. Näiden tekijöiden vuoksi jaoin uusiutuvan vuokravelkaantumisen taustatekijät kolmeen eri alateemaan.

8.1.1 Asiakkaan arjenhallinnan haasteet

Uusiutuvan vuokravelkaantumisen takana nähtiin olevan isompi arjenhallintaan vaikuttava syy, jonka vuoksi asiakas ei pysty hoitamaan talouttaan ja vuokra jää maksamatta. Haastateltavien vastauksissa korostui asiakkaan mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä niistä johtuvat arjenhallinnan haasteet, jotka aikaansaavat vuokravelan kertymisen jopa toistuvasti. Asiakkaan kyky arjenhallinnan ylläpitämiseen saattaa myös vaihdella, eli välillä asiakas pärjää itsenäisesti, mutta ajoittain taas ei.

Mun kokemuksen mukaan se on usein ollut sellaista, että siihen liittyy joku toinen haaste taustalla. Että esimerkiksi jos ihmisellä on vaikka päihdeongelmaa, ja sitten usein ne rahat saattaa mennä johonkin ihan muuhun, kuin siihen vuokranmaksuun. Tai sitten jotain mielenterveydellisiä haasteita, että on vaikka ollut tosi pitkä huonompi mielenterveyden jakso, niin sitten asiakas on kuvaillut sitä silleen, että ei koe sitä merkitykselliseksi, että pitäisi maksaa vuokraa tai laskuja. --- Se on juuri sellaista kausittaista, että välillä koko homma kaatuu, ja mitä asioita ei niinku pysty ihminen hoitamaan ja sitten välillä on parempia kausia, että ei ole niin suoraviivainen jotenkin se polku siinä. (Työntekijä C)

Uusiutuvaa vuokraelkaantumista voi tapahtua, jos asiakkaan tilanne ei muutu parempaan ensimmäisen vuokraelkaantumisen jälkeen. Tilanteen korjaantuminen voi tarkoittaa esimerkiksi edullisemman asunnon saamista tai avun saamista esimerkiksi peliriippuvuuteen tai päihde- tai mielenterveysongelmaan, joka on ollut juurisyyinä arjenhallinnan haasteisiin.

Uusiutuvia vuokraelkoja syntyy, jos asiakkaiden tilanteet eivät muutu ja he eivät pysty, vaikka muuttamaan halvempaan asuntoon siinä ajassa, kunnes syntyy uutta vuokraelkaa. Ja joskus se ydinongelma, vaikka joku peliongelma, niin ne ei sitten häviäkään asiakkaan elämästä. (Työntekijä A)

Huomioitavaa asumisen osalta on se, että joskus asiakas ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi toimintakykyinen asuakseen itsenäisesti normaalissa vuokra-asunnossa, vaan tarvitsisi tuetumpaa asumista. Tuettua asumista voidaan järjestää asiakkaille, joilla on haasteita mielenterveyden ja päihteiden kanssa, jonka lisäksi ne vaikuttavat vakavasti arjenhallintaan. Tähän ryhmään voi kuulua myös huonokuntoisia ikääntyneitä asiakkaita. Syy vuokraelan kertymiseen ja uusiutumiseen voi siis löytyä myös huonosta fyysisestä kunnosta tai kognition heikkenemisestä, jolloin vuokranmaksu ja talousasioiden hoito ovat uhattuna.

Jos tarvitaan vammaispalveluita esimerkiksi tai sitten ikääntyneiden palveluita, niin otetaan niihin myös yhteyttä. Joskus asiakkaat ei pysty vaan asumaan siinä tietyssä asumisen muodossa. (Työntekijä A)

Meillä yksi syy miksi syntyy näitä vuokraelkoja, hätätilanteita ja häätöuhkia, on myös se, että aivan liian huonokuntoisia ihmisiä asutetaan normaaleissa vuokra-asunnoissa. (Työntekijä D)

Uusiutuvaa ja vähitellen kertyvää vuokraelkaantumista saattaa myös tapahtua, jos asiakkaalla on haasteita ymmärtää Kelan päätöksiä esimerkiksi asumistuesta tai perustoimeentulotuesta. Tämän lisäksi etuuskien hakeminen voi olla asiakkaalle haastavaa. Tämä taitamattomuus liittyy asiakkaan yleiseen taloudenhallinnan osaamattomuuteen tai puutteeseen.

Vuokraelka voi olla koostunut pienistä kerääntyvistä summista, kun asiakas ei hahmota vuokran omavastuuosuuden määrää, eli summaa, joka asiakkaan tulisi maksaa itse saatujen etuuskien jälkeen. Tällä tavalla uusiutuvaa vuokraelkaantumista voi tapahtua useasti, jos asiakas ei saa pitkäaikaista tukea vuokranmaksamisen ylläpitämiseen. Jos vuokranantaja ei ota yhteyttä vuokralaiseen kertyneestä velasta ajoissa eikä asiakas tätä itse ole huomionnut, velka saattaa kerääntyä suureksikin.

Joskus se vuokraelka syntyy pienistä osista, että omavastuuosuus on vaikka satavii-sikymmentä euroa ja sitten se kerääntyy, kun he eivät hahmota, mikä se heidän

omavastuu on, koska he eivät hahmota Kelan päätöksiä. Tai asiakas ei haluakaan olla maksamatta niitä perusmenoja, mutta sitten jotkut etuudet puuttuu. (Työntekijä A)

Monien asiakkaiden kanssa on juuri huomannut, että raha-asioiden käsittely ja raha-asioista huolenpitäminen ei välttämättä onnistu tai että ei ole sellaisia taitoja myöskään. Välillä joutuu ihan keskustelemaan siitä, että miten rahaa käytetään ja miten ne rahat tulee riittää kuukaudessa. --- Meillä törmää myös kyllä siihen tiettyyn semmoisen taloudenhallinnan yleiseen osaamattomuuteen. (Työntekijä C)

8.1.2 Rakenteelliset ja yhteiskunnalliset syyt

Rakenteellisilla ja yhteiskunnallisilla syillä voi olla vaikutusta siihen, voiko asiakas saada kohtuuhintaisen asunnon Helsingistä. Haastatteluissa kävi ilmi, että työntekijät näkivät Helsingin kaupungin korkean vuokratason ja matalien asumisen tukien altistajana toistuvalla vuokratelkaantumiselle. Haastateltavat pitivät Kelan kohtuuvuokratasoa matalina korkeaan vuokratasoon verrattaessa. Tämä vaikuttaa erityisesti asiakkaisiin, jotka tarvitsevat perustoimeentulotukea pärjätäkseen, ja ovat jo lähtökohtaisesti yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa ilman säännöllisiä kuukausittaisia tuloja.

Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen rajat ovat Helsingissä yksin asuvan kohdalla 694 euroa kuukaudessa, ja kahden hengen kohdalla summa on 869 euroa (Kela 2023b). Marttisen (2019, 28) mukaan vuokrat ovat nousseet viime vuosikymmeninä erityisesti Helsingissä, kun taas Kelan kohtuuvuokratasoa on haastateltavien mukaan pysynyt samana, vaikka vuokrat ovat nousseet. Nämä asiat nousivat aineistossa erityispiirteeksi Helsingin osalta vuokratelkailmiötä tarkastellessa.

Mun mielestä se yksi syy siihen vuokratelkaantumiseen on se, että Helsingissä asumiskustannukset on niin suuria, ja sitten on tosi vähän kohtuuhintaisia asuntoja tarjolla pienituloisille. (Työntekijä A)

Olisi tosi mielenkiintoista saada vähän tietoa, onko nää Kelan vuokratasoa laadittu Helsingin kaupungin asuntojen mukaan, vai mikä homma. Helsingistä ei välttämättä saa edullisia asuntoja. Ja se ei ole asiakkaan ongelma, että tämä systeemi jotenkin mättää. (Työntekijä B)

Vuokrien aivan valtavan nousun suhteen on ollut kyllä haasteita, että muualla Suomessa on vähän eri tilanne. (Työntekijä D)

Asiakas saattaa siis asua asunnossa, johon hänellä ei ole todellisuudessa varaa, tai asunto on voinut muuttua ylikalliiksi vuosien aikana, kun vuokra on noussut indeksin mukaan. Jos asiakas ei löydä edullisempaa asuntoa eikä näin pysty laskemaan asumismenojaan, tämä voi luonnollisesti altistaa vuokratelkaantumiselle sekä sen toistumiselle. Erityisesti asunto, joka on ollut

lähtökohtaisesti ylikallis, on todella suuri haaste sekä asiakkaalle että aikuissosiaalityössä työskenteleville.

Pahimmillaan pienituloisten asiakkaiden tuloista suurin osa menee vuokran maksamiseen, joka osaltaan saattaa alentaa myös kynnystä jättää vuokra maksamatta ja priorisoida tulot muihin menoihin. Voidaan myös nähdä, että erityisesti niillä asiakkailla, joilla on taloudellista osamattomuutta, ylikallis asunto tuo erityisiä haasteita.

Jos sinulla on 555 euroa peruselämiseen ja sitten siitä menee vaikka 300 tai 200 euroa vuokraa ja loput sinulle jää elämiseen, kyllähän se hyvin nopeasti houkuttaa, että jätetään taas sitten vuokrat maksamatta, jotta saa elämiseen vähän lisää. Ihan inhimillinen syy mun mielestä loppujen lopuksi. (Työntekijä E)

Ajan myötä nousseiden vuokrien lisäksi maailmantilanteen kriisiytyminen ja inflaatio ovat nostaneet entistä enemmän elämisen ja asumisen kustannuksia. Tämä on vaikeuttanut asiakkaiden taloudellista pärjäämistä, mutta on myös huonontanut heidän hyvinvointiaan. Vaikka Kelan etuuksiin, kuten perustoimeentulotukeen, on tullut pieniä korotuksia viime vuoden aikana, haastateltavat kokevat etuuksien olevan edelleen matalalla tasolla. Korotusta ei ole tapahtunut myöskään Kelan kohtuuvuokraraajoissa, mikä nähdään ongelmana.

No mun mielestä yleisestikin vuokravelkoja on ollut nyt lähivuosina enemmän. Varmaan tämä, no eletäänhän me nyt vähän niinku lamassa, ja sitten vielä se korona-aika on ollut kova ongelma, ja myöskin tää vaikeutuva maailmantilanne. Ja nää kaikki kriisit tässä. Ja sitten jotenkin ihmiset ovat voineet huonommin. (Työntekijä A)

Meidän etuudet on todella matalalla tasolla ja asumistuki on tällä hetkellä maassa matalalla tasolla. Ja nyt kun kaikki muu on noussut ja indeksi on nosta-
nut niitä (kuluja). Kelan kohtuu normi asumiselle on vaan aina pysynyt siinä kuin edelleenkin. Se on 694 euroa per kuukausi yhdelle henkilölle, eikä se ole noussut ollenkaan, että tää on musta ihan todella hurjaa. (Työntekijä D)

Sosiaaliturvan ja etuusjärjestelmän joustamattomuuden takia vuokravelka saattaa uusiutua, jos asiakkaan tulot muuttuvat esimerkiksi työllistymisen tai työttömäksi jäämisen takia, ja asiakas on niin sanotussa nivelvaiheessa etuuksien suhteen. Taloudellisia haasteita saattaa aiheuttaa sekin, jos asiakkaalla on ollut edellisessä kuussa tuloja, ja Kela laskee nämä ylijäämäksi, vaikka rahat olisivat tosiasiallisesti jo käytetty. Vuokravelka voi kertyä tai uusiutua, kun asiakas muuttaa toiseen vuokra-asuntoon, ja asiakkaan vastuulle jää päällekkäisten vuokrien maksaminen.

Aina asiakas ei ymmärrä vuokra-asunnon irtisanomisaikaa ja maksuvelvollisuutta edelliseen vuokra-asuntoon sopimuksen mukaisesti. Kela voi huomioida muuttovaiheessa päällekkäisiä vuokria, mikäli uuden asunnon vuokra on kohtuuvuokraraajoissa, mutta tämän mahdollisuutta ei tunneta yleisesti. Kela ei huomioi perustoimeentulotuen päätöksessä koko vuokraa, jos se ylittää alueen kohtuuvuokraran. Kelassa saatetaan huomioida tietyn ajan verran vuokran kokonaisuudessaan ylikalliissa asunnossa, jos asiakas on sitoutunut etsimään kohtuuhintaista asuntoa. Kohtuullistamisen jälkeen asiakkaan pitää maksaa vuokrasta suurempi omavastuuosuus, joka ei enää välttämättä enää ole taloudellisesti asiakkaalle mahdollista. Voisi siis nähdä, että Kelan etuusjärjestelmän periaatteiden ymmärtäminen ja oikeiden etuuksien hakeminen on haastavaa erityisesti niille asiakkaille, joilla toimintakyky ja taloudenhallinnan taidot ovat heikot. Tällöin asiakkaalla on riski uusiutuvalla vuokravelalla, kun tulot muuttuvat, Kela kohtuullistaa vuokran tai asiakas vaihtaa asuntoa.

Kelan kohtuullistaminen päätöksissä on yksi syy, miksi syntyy usein vuokravelkaa, kun Kela kohtuullistaa niitä vuokria perustoimeentulotukipäätöksissä. (Työntekijä A)

Ne nivelvaiheet siinä, että kun tulot muuttuu, niin sitten joutuu odottamaan ja vaikka ihmiset hakee tuet Kelasta, mutta niillä on saattanut olla edellisessä kuukaudessa jotain tuloja ja sitten niitä lasketaan ylijäämäksi, niin se vaikuttaa. Aika usein sellaisessa kohdassa sitä vuokravelkaa saattaa syntyä. --- Sitten päällekkäiset vuokrat. Monet ei osaa hakea niitä sieltä Kelasta välttämättä ja Kela ei ehkä huomioi niitä päällekkäisiä vuokria, muuta kuin siinä vaiheessa, jos sen uuden asunnon vuokra on kohtuuhintainen. (Työntekijä E)

Maksuhäiriömerkinnät ja luottotiedottomuus vaikeuttavat työntekijöiden mukaan asunnon saamista, ja silloin kohtuuhintaisen asunnon saaminen voi olla todella vaikeaa. Haastavassa asemassa ovat erityisesti ne asiakkaat, joilla on ulosotossa velkaa ja tarvitsevat Kelan asumisen ja toimeentulon etuuksia pärjätäkseen, vaikka olisivatkin työelämässä. Eräs työntekijä nosti esiin sen, kuinka ulosotto otetaan huomioon toimeentulotuessa, mutta asumistuki määrittyy asiakkaan bruttotulojen mukaan, eli ennen ulosoton vähennyksiä. Työntekijä piti tätä kummallisena ratkaisuna, ja hänen mukaansa tämä ajaa velkaantuneita asiakkaita ongelmiin.

Toimeentulotuessa ihmisen virallinen ulosotto, jossa menee tietty määrä kuukaudessa rahaa pois tililtä, niin se ulosotto otetaan toimeentulotuessa huomioon, mutta asumistukea määriteltäessä otetaan huomioon vain ihmisen bruttotulot, eikä niitä menoja todellisuudessa. Sehän on oikeastaan aika erikoinen syy, että jos ihmisellä on vaikka pidemmältä ajalta ulosottoa ja niitä velkoja saattaa olla useammalta vuodelta, velkoja on usein aika paljon, että asumistuki määritellään niiden bruttotulojen mukaan. Se ajaa tietenkin ihmisiä myös

ongelmiin. Että usein myös näitä vuokravelkatilanteita syntyy silloin, kun ihmiset päätyy ulosottoon. (Työntekijä D)

Erääksi uusiutuvaan vuokravelkaantumiseen altistavaksi syyksi mainittiin joidenkin vuokranantajatahojen asenteellisuus pienituloisia asiakkaita kohtaan. Edullisemman vaihtoehdon puuttuessa asiakas saattaa ajautua ottamaan kalliin asunnon vastaan, vaikka se ei olisi taloudellisesti kannattavaa. Tarve päästä muuttamaan Helsinkiin voi olla niin suuri, että se menee kaiken edelle, ja tämä on haastavaa etenkin niillä asiakkaalla, joilla on vaikeuksia taloudenhallinnan kanssa. Voisi siis ajatella, että kun vuokranantajilla on valtaa valita vuokralaisensa, he voivat käyttää hyväksi ihmisten epätoivoa päästä asumaan tietylle alueelle, ja näin veloittaa asunnosta korkeaa vuokraa riippumatta asukkaan tuloista. Tästä kertoo osaltaan myös työntekijöiden vastaukset.

Esimerkiksi muualta Suomesta Helsinkiin haluavat ja muuttavat maahanmuuttajat päätyvät helposti asumaan näihin hyvin kalliisiin asuntoihin, joihin heillä ei oikeastaan alun perinkään ei ole minkäänlaista realistista mahdollisuutta maksaa siitä vuokraa, jos ei ole työllistymistä tai ei olla työssä. Mutta en oikeastaan keksi, että mikä tähän olis... siis tavallaan, että kun sitä ei pysty tällä tavalla estämään. (Työntekijä D)

Harvemmin luottotietohäiriöiset tai muuten vaan vähävaraiset saa niitä halvimpia asuntoja, että ne halvimmat asunnot menee yleensä rikkaimmille jostain syystä. --- (Vuokra-asuntoyhtiön nimi) on ARA-kämppiä tarjolla, niin minusta ne ei niin kyllä koskaan mene näille vähävaraisille, että en tiedä ketkä niitä saa. Mutta et hirveän vaikeaa just niin ainakin omakohtaisesti omien asiakkaiden kohdalla, että joilla on ollut useampia vuokravelkajuttuja, että saisi sitten sitä asuntoa niistä halvemmista asunnoista, et heille kyllä yleensä tarjotaan niitä kalliimpia. Niin sitten siinä on taas seuraava vuokravelkakeissi odottamassa. (Työntekijä E)

Eräs työntekijöistä kertoi, että heidän aikuissosiaalityön palvelupisteen alueelle on rakennettu viime vuosikymmeninä sellaista asuntokantaa, joka on päätynyt suurilta osin sijoitusasuntokäyttöön. Pienituloisten epätoivoa saada asunto käytetään hyväksi, eikä välitetä siitä, onko asiakkaalla oikeasti maksukykyä.

Sitten on myös tämä yksi ilmiö, mikä ***** (asuinalue) näkyy on se, että tänne on rakennettu paljon semmoista asuntokantaa nyt ihan viime vuosikymmeninä, jotka on päätynyt sijoitusasunnoksi ja ainakin jossakin vaiheessa törmäsi siihen, että semmoinen iso kansainvälinen omistaja, jolla on täällä ***** (asuinalue) paljon asuntoja ja se mikä siinä on erikoista on se, että he aika kevyesti ottavat asukkaaksi, että he ei kyllä tarkista asukkaan maksukykyä. Jossakin

vaiheessa useampikin asiakas meiltä, joilla oli vuokranmaksun ongelmia, niin oli päätynt juuri näihin ***** (asuinalue) asuntoihin. Monelle tietysti se on ihan kauhean kiva asuinpaikka. Silloin siinä voi olla myös semmoista aktiivista ha- keutumista sinne, mutta kyllä se ehkä enemmän kuitenkin on sitä, että on ollut jotenkin helppo päästä, että sieltä on löytänyt ja saanut asunnon. (Työntekijä D)

Yksi työntekijöistä nosti esiin haastattelussaan rasismien, ja sen kuinka asuntohakemuksissa ul- komaalais- tai romanitaustaiseksi tulkittava nimi saattaa vaikeuttaa asunnon saamista huo- mattavasti. Työntekijä on myös kokenut, että aikuissosiaalityössä laadituista asuntopuoltolau- sunnoista huolimatta kohtuuhintaista asuntoa voi olla mahdotonta saada mahdollisesti rasis- min vuoksi.

Ja justiin ***** (kollega) sanoi mulle, että hänen asiakkaat saa usein asuntoja puoltolausunnoilla Hekalta, mutta heillä kaikilla on ihan siis tämmöisiä suoma- laisia nimiä, et sit kaikki maahanmuuttajataustaiset ei kyllä saa niitä puolto- lausuntojen perusteella niitä kämppiä, että... No varmaa joku saa joskus. --- Mulla on esimerkiksi asiakkaana tällä hetkellä yksi äiti lapsen kanssa, joka asuu oman äitinsä yksiössä. Niin ei hekään ole saanut yhtään tarjousta mistään... Joo et tavallaan, kun nimi on ”vähän väärä”, niin kyllä se sitten tietysti vaikeuttaa. --- Maahanmuuttajat ja sitten tietysti romanit kyllä mun mielestä kärsii ihan hirveästi tästä rasismista, että eivät sitten saa ollenkaan mitään asuntotarjouk- sia. (Työntekijä E)

Tästä voisi tulkita, että siinä missä pienituloisuus tuo haasteita kohtuuhintaisen asunnon saa- miseen, erityisen haastavassa tilanteessa ovat ne pienituloiset maahanmuuttajataustaiset ja romanit, jotka kohtaavat tämän lisäksi myös rasismia. Vaikka kohtuuhintainen asunto ei anna automaattista suojaa uusiutuvaa vuokravelkaa vastaan, sillä nähdään kuitenkin olevan merki- tystä erityisesti pienituloisten asiakkaiden arjessa, jossa esimerkiksi yllättävät menot voivat horjuttaa suuresti taloutta.

8.1.3 Välinpitämättömyys tai tuntemattomat syyt vuokravelan kertymiselle

Työntekijöiden vastauksissa nousi esille asiakkaiden välinpitämättömyys vuokran maksamisen suhteen. Sen taustalla voitiin nähdä esimerkiksi luottamus siihen, että vuokravelkatilanteissa autetaan aina taloudellisesti aikuissosiaalityössä tai jossain muussa sosiaalipalvelussa. Joille- kin asiakkaille vuokranmaksu ei ole ykkösprioriteetti, vaan rahat menevät johonkin muuhun.

Harvoin nyt ihmiset tahallaan jättää vuokransa maksamatta, mutta kyllä meillä joskus sitäkin näkyy, että jotenkin melkein periaatteesta hoidetaan kaikki muut asiat ja vuokra viimeiseksi. Mutta sitä harvemmin. (Työntekijä D)

Asiakkaat ehkä kuvittelee, että ne vuokravelat aina vaan maksetaan, et jotenkin ajatellaan varsinkin lapsiperheissä, että ei jätetä ilman asuntoa, että aina joku pelastava enkeli tulee ja auttaa heitä siinä tilanteessa. Että tää on yks semmoinen välinpitämättömyys niin sanotusti sitä uusiutuvaa vuokravelkaa kohtaan. (Työntekijä E)

Luottamus sosiaalipalveluihin on saattanut syntyä siitä, että asiakas on jo kertaalleen saanut tukea vuokravelkaansa. Tällöin asiakas kokee, että hän voi saada myös vastaisuudessa taloudellista tukea vuokranmaksuun ja kertyneihin vuokravelkoihin liittyen. Harkinnanvaraisen tuen kertaluonteisuus kerrotaan tukea myöntäessä, sekä kirjallisesti päätöksen yhteydessä että tapaamisen yhteydessä tai puhelimitse. Asunnosta häätö on luonteeltaan pitkä prosessi, mutta siitä huolimatta joillekin asiakkaille se tulee yllätyksenä, mikä osaltaan voi kertoa arjenhallinnan puutteesta ja siitä, ettei päätöksiä ymmärretä täysin.

Usein se on ehkä just maksettu kerran jo pois, ja sitten he elelee siinä mukavasti, eikä maksa sitä niinku vuokraa ja sitten yhtäkkiä ollaankin taas paniikissa, kun sieltä tulee se häätöilmoitus, että nyt ei ole vuokra maksettu, et tavallaan... Miten mä sanoisin, terveen ja niin kuin sellaisen toimintakykyisen ihmisen näkökulmasta se on niinku ihan loogista, että vuokra maksetaan ja sitten jos on kerran autettu, mutta sitten näille ihmisille se ei ole kyllä ihan niin selkeä se putki. (Työntekijä C)

Asiakkaan haasteet taloudenhoidon suhteen saattavat jäädä tunnistamatta asiakastyössä. Työntekijät kokivat nämä tilanteet erityisen haasteellisiksi, koska taustalla voi olla ongelmia, joiden ytimeen ei yrityksistä huolimatta päästä. Joskus asiakas ei osaa edes selittää, miksi vuokra on jäänyt maksamatta, ja näin ollen syy jää tuntemattomaksi.

Sitten joskus on tullut sellaista vastaan, että ei osata edes selittää, että minkä takia ei makseta se ensisijainen asia, mitä pitää maksaa (vuokra). Että ei ole sellaista suurempaa syytä vuokran maksamattomuuteen. (Työntekijä A)

Ja tokihan monesti nämä päihde- ja mielenterveysasiat liittyy vuokravelkaantumiseen, mutta kyllä minulla on myös sellaisia asiakkaita, joista mä en oikein ota selvää, että on jotenkin massiivinen se haaste siellä. (Työntekijä C)

8.2 Nykyiset menetelmät uusiutuviissa vuokravelkatilanteissa

Tässä osiossa käymme läpi aikuissosiaalityön työntekijöiden näkemyksiä nykyisistä keinoista ja menetelmistä asiakkaiden uusiutuvaan vuokravelkaantumiseen. Nykyisissä menetelmissä korostui asiakastyön merkitys, asiakkaan vastuuttaminen, palveluohjaus ja moniammatillinen yhteistyö.

Osa työntekijöistä koki, että tällä hetkellä keinoja tai ratkaisuja asiakkaan uusiutuviin vuokratilanteisiin ei ollut tarpeeksi, tai ne eivät aina ole riittäviä. Asiakkaan ongelmiin on vaikea löytää ratkaisuja, jotka korjaisivat ja muuttaisivat asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisesti, varsinkin jos asiakas asuu ylikalliissa asunnossa ja asuminen ei voi jatkua vuokratilanteiden takia. Vuokratilanteiden takana oleviin pidempiaikaisiin ongelmiin on vaikea löytää keinoja, ja varsinkin silloin, kun asiakas tarvitsisi tukea muualta kuin aikuissosiaalityöstä. Aikuissosiaalityössä on myös rajalliset keinot tukea asiakasta asunnonhaussa.

Mulla on esimerkiksi näitä asiakkaita, jotka käyttää huumeita ihan niin kuin reilustikin, niin sitten jotenkin, kun yrittää kuukaudesta toiseen keskustella siitä vuokratilanteesta ja miksei se onnistu ja kun vuokratilanteita kasaantuu ja näin, niin se on välillä haastavaa. Että tuntuu myös välillä siltä, että ne keinot loppuu, että jos ei se ihminen sitten vaikka saa apua muualta tai ei halua lähteä hakemaan niin, että mitä tavallaan itse pystyy tehdä siinä tilanteessa. (Työntekijä C)

Ja ehkä yksi pointti minkä mä voin sanoa on just se, että kaikki kuvittelee, että meillä on joku taikakäsi täällä, että nyt yhtäkkiä kämpä löytyy. --- Tavallaan se tuntuu hirveän voimattomalta, että joku ihminen kuitenkin joutuu olemaan sen takia asunnottomana, että kukaan ei tarjoa hänelle mistään asuntoa. (Työntekijä E)

8.2.1 Asiakastyön merkitys ja käytössä olevat keinot vuokratilanteissa

Vuokratilanteissa, olipa kyseessä kertaluontoisesta tai uusiutuvasta vuokratilanteesta, asiakkaan kasvotusten tapaaminen nähtiin tärkeänä. Tällöin työntekijä tekee asiakkaalle palvelutarpeen arvioinnin, jotta asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne selviäisi. Työntekijöiden vastauksissa korostui se, että työsuuntaa määrittää paljon se, onko kyseessä vuokratilanteiden ensimmäinen vai toistuva vuokratilanteiden, ja onko tukea annettu aikaisemmin aikuissosiaalityöstä. Muita vaikuttavia tekijöitä on se, mikä on asiakkaan tilanne tai syy vuokratilanteiden takana, vuokratilanteiden mahdollinen eteneminen ulosottoon sekä asumisen mahdollinen päättymisen häätöön. Myös asunnon kohtuuhintaisuudella ja sopivuudella asiakkaan tarpeisiin on merkitystä. Jos vuokratilanteiden on muodostunut ylikalliiseen asuntoon, eikä asiakkaalla ole tarvittavia tuloja maksaa vuokraa, ei tilanteeseen välttämättä voida myöntää ehkäisevää tai täydentävää toimeentulotukea. Tällöin asiakastyössä keskitytään uuden asunnon etsinnässä tukemiseen.

Ainakaan mä en voi hyväksyä, että jos koko ajan vuokratilanteita tulee. Jos tavallaan (siitä huolimatta), kun me ollaan panostaneet, ohjeistaneet, neuvoneet ja näin pois päin. Se tarkoittaa vaan siitä, että niinku ne asiakkaat ei lähtenyt itse huolehtimaan siitä. Mut jos ensimmäisestä kerrasta kyse, että se voisi niinku

olla mikä vaan tilanne, ja sitten tosiaan annetaan kerran mahdollisuus. Totta kai autetaan, mutta jos niin kuin toistui ja toistuu niin... Sitten tavallaan vastuu menee asiakkaalle. (Työntekijä B)

Olellainen tekijähän on nämä niin kutsutut ylikalliit vuokrat näissä uusiutuvissa vuokraveloissa, että jos ihminen jää asumaan asuntoon, joka on jo alun perinkin liian kallis, eli että jos elää pelkästään etuuksilla eikä Kela maksa ja hyväksy sitä koko vuokraa, niin tilannehan on lähtökohtaisesti ihan toivoton. Kaikilla tavoilla sitten pyritään asiakasta tukemaan uuden asunnon etsimisessä. (Työntekijä D)

Talousneuvonta ja asiakkaan taloudesta keskusteleminen koettiin tärkeänä keinona, erityisesti vuokravelkaantumisen tai uusiutuvan vuokravelkaantumisen ehkäisevänä menetelmänä. Asiakasta ohjataan helpottamaan vuokranmaksamista ottamalla yhteyttä Kelaan, jolloin asumistuki ja perustoimeentulotuki maksetaan suoraan vuokranantajalle. Asiakasta voidaan neuvota tekemään suoraveloitus omalta tililtä vuokran eräpäivänä. Asiakkaan kanssa voidaan tehdä suunnitelmia ja budjetteja rahankäyttöön liittyen. Eräs työntekijä mainitsi Takuusäätiön Penno-palvelun hyödyntämisen budjetoinnin apuvälineenä. Myös vaihtoehtoisia tulojen lisäämiskeinoja voidaan pohtia yhdessä asiakkaan kanssa, kuten esimerkiksi koulutukseen tai kuntouttavaan työtoimintaan hakeutumisen. Asunnonvaihdon tarpeessa olevalle asiakkaalle työntekijä voi kirjoittaa puoltolausunnon asuntohakemukseen liitteeksi ja tehdä asiakkaan kanssa asuntohakemuksia.

Käydään läpi sitä taloustilannetta, että mihin rahat menevät ja mikä se mikä se syy on, että sitä vuokravelkaa syntyy uudestaan. Siinä käydään läpi sitä elämäntilannetta, ja sitten tehdään suunnitelmaa asiakkaan kanssa. (Työntekijä A)

Jos tulot ei meinaa riittää menoihin, niin sitten mietitään että mihin suuntaan lähdetään, että päästäisiinkö koulutuksella eteenpäin tai kuntouttavalla työtoiminnalla eteenpäin. Kuntouttava työtoimintakin on monen kohdalla sitten semmoinen asia, joka tuo vähän lisää tuloja, tai saattaa juuri sen ratkaisevan verran lisää tuoda tuloja, et kun siinä on kuitenkin tää ylläpitoraha ja sitten bussikortti, niin kyllä se on monelle pienituloiselle ihmiselle todella suuri raha. Siinä tilanteessa se on toimiva vaihtoehto, jos tosiaan on sen verran huonosti toiminta- ja työkykyä, että työllistyminen muuten ei ole realistinen vaihtoehto. (Työntekijä D)

Yleisesti ottaen haastateltavat eivät nähneet harkinnanvaraista toimeentulotukea toimivana keinona silloin, kun vuokravelka oli uusiutunut, mutta tästä oli myös poikkeavia näkökulmia. Yleensä ehtona harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämiselle uusiutuvaan vuokravelkaan on asiakkaan suostuminen välitystiliin tai edunvalvonnan hakemiseen, tai joissakin tapauksissa

molempiin, eli välitystilipalvelu käynnistetään sille ajalle, kunnes päätös edunvalvonnasta saapuu. Tällä estetään jatkossa vuokravelan muodostuminen, kun vuokranmaksu ja muut tärkeät laskut hoidetaan asiakkaan puolesta. Edunvalvontaa haetaan niissä tapauksissa, kun asiakkaalla on toimintakyvyssä suurta vajetta, tai esimerkiksi haasteita muistin kanssa.

No täytyy sanoa, että meillähän se käytäntö useimmiten on, tai nykyään ainakin aika tiukka linja ollut kyllä siinä, että jos me uusiutuvasti maksetaan jollekulle vuokravelkaa, niin silloin kyllä jo päädytään tämmöisiin tukeviin toimenpiteisiin. Eli esimerkiksi välitystili on jo semmoinen ehto sille, että kerran saatetaan maksaa vuokravelkaa ja jopa kohtuullisen suurikin vuokravelka sillä optiolla, että se ei tule toistumaan. Mutta jos sama asiakas tulee sitten vaikka vuoden kuluttua tai varsinkin jos saman vuoden sisällä uudestaan saman asian kanssa, niin kyllä silloin se ehto on jo se, että sitten asiakkaan täytyy suostua välitystiliin tai esimerkiksi edunvalvonnan hakemiseen tai molempiin, että ensiksi väliajalle otetaan välitystili edunvalvontapäätöstä odotellessa. Että kyllähän meillä on aika tiukka linja mun mielestä tässä, ja hyvä niin. (Työntekijä D)

Totta kai joskus vuokravelka ei ehkä välttämättä just johdu omasta syystä ensisijaisesti, niin silloin mun mielestä minun velvollisuus on ehkä auttaa ja yrittää löytää niitä keinoja ja ratkaisuja, ja jopa toisen kerran myöntää harkinnanvaraista toimeentulotukea niihin vuokravelkoihin, jos siinä on ollut selkeitä syitä, mitkä on johtanut siihen vuokravelkaan. (Työntekijä E)

Nykyisistä menetelmistä välitystili oli työntekijöiden mielestä pääpiirteittäin toimiva ja tehokas keino estää uusiutuva vuokravelkaantuminen. Siitä huolimatta muutamat työntekijät näkivät, ettei se ole kuitenkaan täydellinen ratkaisu asiakkaan taloushallinnan haasteisiin, koska se rajoittaa asiakkaan omatoimijuutta ja itsenäisyyttä. Voisi nähdä, että jos asiakkaan elämäntilanne ei helpotu ja välitystili jää käyttöön pidemmäksi aikaa, asiakas ei saavuta taloudellista itsenäisyyttä.

Toivon, että olisi jotain lievempiäkin keinoja auttaa vuokranmaksussa, koska onhan välitystilikin aika radikaali keino. (Työntekijä C)

Erään työntekijän näkemyksen mukaan välitystilijärjestelmä toimi paremmin silloin, kun kunnilla ja kaupungeilla oli vastuu perustoimeentulotuen myöntämisestä. Silloin työntekijän mukaan pystyttiin tekemään kokonaisvaltaisesti asiakkaan kanssa työtä, jotta tämän tilanne taasaantuisi. Perustoimeentulotuki pystyttiin keskittämään helpommin esimerkiksi vuokran maksamiseen, jolloin tärkeimmät asumisen menot tuli varmasti hoidetuksi. Nyt asiakkaan pitää itse ilmoittaa Kelalle, jos haluaa asumistukensa ja perustoimeentulotukensa maksettavaksi suoraan vuokranantajalle, ja tämä ei aina ole asiakkaalle täysin selkeää. Pahimmassa

tapauksessa perustoimeentulotuki voi jäädä hakematta, kun yhteistyösuhde asiakkaaseen on paljon rajallisempi Kelalla.

Totta kai välitystili on nyt se olemassa oleva yksi keino, niin sen tehtävähän on nimenomaan turvata henkilön asuminen ja vuokranmaksu. --- Sekin on mun mielestä pikkasen ehkä vanhanaikainen keinokin jo, koska nyt jos me mietitään sitä, että meillä on Kela kuitenkin pääasiallinen maksaja kaikissa tuissa. --- Kun se on alkanut se välitystili silloin meillä (kaupungilla), kun me ollaan oltu se perustoimeentulotuen maksaja, ja ihan yhtä lailla kuin silloin aikanaan aika kokonaisvaltaisesti tehtiin sitä työtä sen asiakkaan kanssa, joka sitä perustoimeentulotukea haki. (Työntekijä E)

Monelle asiakkaalle välitystili on kuitenkin toive. Haastateltavat kertoivat, että välitystili tehdään asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä, ja moni asiakas on ilmaissut haluavansa sen, jotta vuokravelkakierre katkaistaan ja asuminen turvataan. Tällaisissa tilanteissa motivaatorina voi olla nykyinen kohtuuhintainen asunto, jonkaalaista voisi olla todella haastavaa saada myöhemmin.

Jos asiakas asuu kohtuuhintaisessa asunnossa tai Helsingin kaupungin asunnossa ja on motivaatiota pitää kiinni siitä kaupungin asunnosta tai sitten muusta kohtuuhintaisesta asunnosta. Niin silloin on usein näin, että asiakas sitten suostuu siihen välitystiliin tai voi suorastaan toivoa sitä itse. Siis eihän välitystili ole mikään rangaistus, eikä sitä ole tarkoitettu rangaistukseksi, että monethan ovat sitten hyvin ilahtuneita tästä vaihtoehdosta. (Työntekijä D)

8.2.2 Asiakkaan vastuuttaminen

Asiakkaan vastuuttaminen nähtiin tärkeänä menetelmänä uusiutuviissa vuokravelkatilanteissa. Ensisijaisesti asiakasta neuvotaan keskustelemaan vuokranantajansa kanssa kertyneestä vuokravelasta ja laatimaan siihen takaisinmaksusuunnitelma. Jos tämä ei onnistu, voidaan miettiä tuen myöntämistä vuokravelkaan ehkäisevän tai täydentävän toimeentulotuen muodossa. Tällöinkin pyritään siihen, että asiakas itse osallistuu vuokravelkansa maksuun, eli aikuissosiaalityöstä mahdollisesti maksetaan vain osa velasta.

Se on vähän semmoista peliä myös (vastuuttaminen), eli neuvotellaan asiakkaan kanssa sitten siitä hänen omavastuuosuudestaan, että jos on mahdollisuus vielä tehdä jonkinlaista sopimusta siitä vuokranmaksusta vuokranantajan kanssa. Sitten voidaan sopia esimerkiksi niin, että täältä maksetaan puolet ja asiakas sitten tekee loppupuolesta sen sopimuksen. Joskus on kyse pienistäkin summista, mutta pääasia on se, että asiakas ottaa itse jostakin summasta vastuuta ja useimmiten se tekee vuokranantajalle hyvän vaikutuksen, että saa heti

vaikka puolet suoraan siitä velasta. Että jotakin selvästi maksetaan ja sitten se loppu jää asiakkaan vastuulle. Tämä on usein kyllä toiminutkin. --- Kaikella tavalla tässä työssä pyritään ikään kuin kasvattamaan sitä vastuuntuntoa siitä vuokranmaksusta. (Työntekijä D)

Vastuuttaminen näkyy myös asiakkaan kanssa kommunikoinnissa. Asiakas saattaa tulla tapauselle asennoituneena siihen, että vuokravelkaan varmasti annetaan tukea aikuissosiaalityössä, ja joskus asiakkailla ei ole täyttä ymmärrystä tilanteensa vakavuudesta. Asiakasta muistutetaan mahdollisista seurauksista, esimerkiksi lapsiperheiden kohdalla siitä, että alaikäisten lasten vanhemmilla on vastuu pitää huolta asunnon vuokranmaksusta. Joskus tiukan kielen käyttäminen nähdään tärkeäksi, että asiakas on tietoinen vuokranmaksun laiminlyönnin seurauksista sekä omista velvollisuuksistaan. Lapsiperheet majoitetaan aina aikuissosiaalityöstä tilapäisesti, mikäli heillä ei ole muuta mahdollisuutta järjestää perheelleen majoitusta hädän jälkeen.

No joo kyllä mä käytän joskus sitäkin aika tiukkaakin kieltä joidenkin asiakkaiden kanssa, silleen että se on myös yksi keino. Jotenkin sitä motivoi ehkä vähän tiukalla keskustelullakin siihen. (Työntekijä E)

Asiakkaan vastuuttamista on myös tilanteen kriisiyttäminen. Tällöin asiakas voi menettää asuntonsa, kun vuokranmaksua ei olla hoidettu asianmukaisella tavalla, ja silloin häntä tuetaan uuden asunnon löytämisessä aikuissosiaalityössä. Asiakkaan kanssa voidaan tehdä yhdessä asuntohakemuksia, ja kirjoittaa tälle asuntopuoltolausunto. Asiakkaan ja hänen perheensä tilapäiseen asumiseen voidaan nähdä erityisiä edellytyksiä silloin, kun kyseessä on esimerkiksi lapsiperhe.

Tiedätkö sä, miten tää systeemi niinku pyörittää tilapäisasumista, että ”OK, on vuokravelkaa nyt” ja lähdetään vastuuttamaan asiakas siinä mielessä, että otetaan se asunto häneltä pois, niin sitten pistetään kriisimajoitukseen, mutta me maksetaan aika kalliit menot siitä. Miksi kaupunki ei voisi itse miettiä, että vaikka järjestää semmoista kriisimajoitusta näillä resursseilla, mitä menee kriisimajoittamisen tilaamiseen palveluntuottajalta. (Työntekijä B)

Mutta sitten näissä kohtaa, kun se on henkilön omaa välinpitämättömyyttä tai jotain tällaista, että vaan aina kuvitellaan jonkun pelastavan, niin sitten siinä kohtaa, jos vaikka ihminen hakisi 10 kertaa toimeentulotukea vuokravelkoihin, niin olen vaan kriisiyttänyt sen tilanteen. Että sitten asiakkaat joko hoitaa itsen tilanteen, tai sitten ne joutuu pihalle. --- Kriisiyttäminen on yksi keino auttaa niitä asiakkaita, että he joutuvat nyt vähän miettiä sitten niitä asioita uudelta pohjalta. (Työntekijä E)

Työntekijä B kertoo, että tilapäinen asuminen on hänen mukaansa kustannuksiltaan kallis prosessi kaupungille. Tilapäismajoituksen kulut maksaa kaupunki, ja kriisimajoitus tilataan usein ulkopuoliselta palveluntuottajalta (Helsingin kaupunki 2023c). Tilapäisasumisessa asiakas saa intensiivisempää tukea asunnonhakuun palveluntuottajalta, ja osa haastateltavista oli myös huomannut, kuinka asiakkaiden mahdollisuudet saada kohtuuhintainen asunto parantui, kun asiakas oli tilapäisessä asunnossa. On tietenkin hyvä, että asiakas voisi lopulta saada kohtuuhintaisen asunnon, mutta siitä koituvat oheiskustannukset koetaan suurina. Työntekijät toivat esiin, että toisenlaisia toimintatapoja tilapäiselle majoittamiselle voisi olla hyvä löytää, tai panostaa ennaltaehkäiseviin palveluihin niin, että sen tarve pienenesi.

8.2.3 Palveluohjaus ja moniammatillinen yhteistyö

Asiakkaan ohjaaminen tarvittavien palveluiden piiriin koettiin tärkeänä keinona vähentää uusiutuvaa vuokravelkaantumista. Myös moniammatillinen yhteistyö vuokravelkatilanteiden selvittämisessä nähtiin tärkeänä. Aikuissosiaalityöhön tulee asiakkaita, joiden kohdalla näkyy se, että muihin palveluihin on haastavaa päästä, joko resurssisyistä tai asiakkaan yhteistyöhaluttomuuden vuoksi. Työntekijät kertoivat, että erityisen haastavia ovat tilanteet, joissa asiakkaalla on selkeästi palveluntarve esimerkiksi mielenterveyspalveluiden puolella, mutta ei saa vähäisten resurssien takia tarvitsemastaan palvelusta apua. Tällaisissa tilanteissa tarve moniammatilliselle yhteistyölle korostui.

Jos asiakas suostuu ja on motivoitunut menemään esim. päihdepalveluihin, niin kyllä heistä otetaan koppia. Mutta sitten tietyt (sosiaali-)palvelut ottaa rajattummin asiakkaita, esimerkiksi ikääntyneet ja vammaispalvelut. Heillä on tosi rajattu se palvelu... --- Joskus toivoo ehkä enemmän sellaista yhteistyötä näissä kinkkisimmissä keisseissä, jolloin se ydinsyy on joku sellainen, missä aikuissosiaalityö ei voi auttaa. (Työntekijä A)

Jos ihmisellä on taustalla joku muu haaste, kuin pelkästään se vuokravelka, niin sitten just et jos ne resurssit ei tavallaan muuallakaan toimi, että ei pääse vaikka mielenterveyden palveluihin tai päihdepalveluihin, niin sitten se tilanne on kyllä tosi haastava... --- Ja ihan vaikka lääkärin tapaamiselle, että ainakin täällä, en tiedä mikä tilanne on muualla Suomessa tai muut näin, että lääkärille on asiakkaiden tosi vaikea päästä. (Työntekijä C)

Aikuissosiaalityön asiakastyössä näkyy se, että useat asiakkaat eivät ymmärrä Kelalta saamiin päätöksiä. Lähtökohtaisesti asiakkaat ohjataan näissä tilanteissa suoraan Kelaan. Jos asiakkaalla on erityisiä haasteita etuuksiensa kanssa, työntekijä voi pyytää asiakkaalle Kelan vas-
tuutyöntekijää, mutta tämä tuki on vain väliaikaista.

Tarvittaessa me pyydetään tai joko ohjataan asiakasta itse pyytämään, mutta usein myös ainakin itse Kelasta pyydän asiakkaalle omaa Kelan vastuutyöntekijää. Että jos on kysymys siitä, että asiakas ei vaan osaa Kela-asioita hoitaa, ettei osaa oikeita etuuksia hakea tai ei osaa hakea kaikkea mitä hän voisi saada. Tai saa jatkuvasti puutteellisten liitteiden tai muun takia hylkyjä ja siitä syntyy sitä vuokravelkapainetta, niin tällaisessa tilanteessa sitten tietysti ennen kaikkea se ensimmäinen asia on toki just pitää huolta siitä, että se Kelan asiakkuus toimii. (Työntekijä D)

Mikäli asiakas asuu Hekan vuokra-asunnossa, vuokravelkatilanteissa tehdään yhteistyötä Hekan asumisneuvonnan kanssa. Usein näissä tilanteissa Hekan asumisneuvoja on ensimmäinen taho, joka pyrkii neuvottelemaan asiakkaan kanssa maksusuunnitelmasta ja vuokravelan hoitamisesta ajallaan. Mikäli asiakas ei pysty sitoutumaan näihin toimenpiteisiin, tai tätä ei tavoiteta, asia ohjataan herkästi aikuissosiaalityöhön selvitettäväksi. Haastateltavat kokevat Hekan toiminnan tärkeänä ja vaikuttavana, ja yhteistyö asumisneuvojien kanssa on toimivaa. Tästä huolimatta myös tiedostettiin, että loppujen lopuksi Hekan asumisneuvojilla on rajalliset keinot käytettävissä tilanteissa, jossa vuokravelka toistuu useasti.

Hekalla ainakin on niitä asumisneuvoja, niin heidän kanssa ollaan tehty paljon yhteistyötä. (Työntekijä C)

Hekan asumisneuvontahan on asiakkaille erittäin hyvä palvelu. Meillä näkyy siten ongelmana se, ettei välttämättä siellä Hekassa voida ihmeitä tehdä, että useimmiten jos Hekan vuokravelka meille päättyy, niin kyllä siinä pääsääntöisesti on semmoinen tilanne, että et on jo Hekan puolelta yritetty kyllä hoitaa tilannetta. Että sieltä on lähetetty kirjeitä ja soiteltu perään ja ehdotettu tapauksia vuokravelan tiimoilta, ja silloin nimenomaan asumisneuvoja on se henkilö, joka tätä työtä on tehnyt siellä, mutta välttämättä asiakasta ei ole sitten tavoitettu, että asiakas ei reagoinut niihin posteihin... --- Sitten se lopulta eskaloituu siihen, että se vuokravelkatilanne päättyy meille. (Työntekijä D)

Jos palvelutarpeen arvioinnin kautta havaitaan, että asiakas ei pysty enää asumaan itsenäisesti, työntekijä voi harkita lähetteen laatimista asumisen tuen asumispalveluihin, jolloin asiakkaalle voidaan hakea tuetumpaa asumista SAS-toiminnan kautta. Sekä mielenterveysasiakkaiden asumispalveluihin että tukiasuntoihin hakeudutaan asumisen tuen SAS-toiminnan kautta, ja asumispalveluita järjestetään sekä kaupungin omissa yksiköissä että ostopalveluyksiköissä (Helsingin kaupunki 2020b; Helsingin kaupunki 2020c).

Sit tietenkin jos asiakas joutuu asunnottomaksi, niin voidaan tehdä hänelle palvelutarpeen arviointi ja tehdä lähete asumisen tuen asuntoon, jos koetaan että

asiakas ei voi asua enää itsenäisesti. Tai sitten jotain muita asumismuotoja, kuten mielenterveyspalveluiden SAS-prosessi. (Työntekijä A)

8.3 Mahdolliset menetelmät uusiutuvan vuokravelkaantumisen ehkäisemiseksi

Tässä osiossa esittelemme alateemoja, jotka sisältävät aikuissosiaalityön työntekijöiden ideoita, näkemyksiä ja ajatuksia mahdollisiksi uusiutuvia vuokravelkoja ehkäiseviksi keinoiksi ja menetelmiksi. Vastauksissa näkyi erityisesti asiakkaiden tarve yksilölliseen tukeen ja helposti saavutettavaan matalan kynnyksen palveluihin. Tämän lisäksi tarvetta löydettiin myös rakenteissa tapahtuville muutoksille, jotta erityisen heikossa asemassa olevat asiakkaat eivät ajautuisi vuokravelkoihin ja niiden uusiutumiseen.

8.3.1 Matalan kynnyksen neuvontapalvelut

Kaikki haastateltavat ilmaisivat, että moni asiakkaista tarvitsisi enemmän matalan kynnyksen neuvontapalveluita talouteen, asumiseen ja velkoihin liittyen. Tällaiset palvelut auttaisivat asiakkaita hakeutumaan avun piiriin jo ennen kuin asumistilanne on kriisiytymässä. Tällaiselle ennaltaehkäisevän tuen antamiselle ja asiakkaan motivoimiselle nähtiin tarvetta myös aikuisosiaalityössä, mutta erään työntekijän näkemyksestä siihen ei heillä ole riittävästi aikaa. Työntekijät mainitsivat tarpeen myös laajemmalle keskustelulle Helsingissä tapahtuvalle vuokravelkaantumiselle, ja mahdollisesti myös hanketyön lisäämistä, jolla vuokravelkaantumista voitaisiin estää.

Ja muissa palveluissa sellaista ehkäisevää tukea tarjolle. Ja tietty sitä sosiaaliohjausta ja sellaista niinku talousneuvontaa ja velkaneuvontaa. Ja sitten pitäisi puhua vuokraveloista niinku yleensä kaupunkitasolla, ja pitäisi olla joku hanke. (Työntekijä A)

Mun mielestä ehkä meillä pitäisi olla sitten enemmän tämmöistä ihmisen motivaation lisäämistä, että sitä saisi ja ehtisi tehdä enemmän. Mutta me ei kyllä hirveästi ehditä. (Työntekijä E)

Hekan asumisneuvojien kaltaista palvelua toivottiin myös muille vuokranantajille. Ennaltaehkäisevänä toimena nähtiin asiakkaiden mahdollisuus saada asuntoneuvontaa, jotta esimerkiksi vaihto sopivampaan asuntoon sujuisi helpommin. Asumisneuvonnan kautta vuokravelkaantuminen voitaisiin pysäyttää ajoissa. Myös esitettiin toive, että Helsingin kaupungin asumisen tuesta voisi saada ennaltaehkäisevää palvelua.

8.3.2 Yksilöllinen tuki

Asiakkaiden yksilöllisen tuen tarve nousi esiin kaikkien työntekijöiden vastauksissa. Työntekijät tunnistavat asiakkaistaan niitä, jotka tarvitsisivat enemmän ”kädestä pitäen” -neuvontaa.

Tämä sisältäisi asumiseen liittyvien arkisten asioiden lisäksi myös vuokran maksamisessa avustamista ja vuokranmaksun seuraamista. Näille asiakkaille niin sanotut tavalliset neuvontapalvelut eivät riitä, vaan he tarvitsisivat enemmän henkilökohtaisempaa palvelua ja rinnalla kulkemista. Tällaisesta palvelusta annettiin esimerkkinä ammatillinen tukihenkilötoiminta, jossa asiakas saisi oman tukihenkilön, joka tukisi vuokran maksamiseen ajallaan, sekä auttaisi muissa arjen haasteissa. Haastateltavien mukaan Helsingin kaupungilla ei tällä hetkellä ole tarjolla edellä mainitun kaltaisia tukihenkilöpalveluita aikuisille.

Tosi usein tällaisille ihmisille semmoinen ohjaus ja tuki on tosi tärkeätä, ja monilla voi olla vaikka ihan asumisen monissa muissakin puolissa, vaikka just jonkun siivouksen kanssa haasteita, että se ei ehkä ole elämän prioriteetti numero yksi. (Työntekijä C)

Se olisi upeaa, kun meillä olisi tarjota asiakkaalle esimerkiksi tällainen ammatillinen tukihenkilö, joka voisi ihmisen kanssa käydä sitä hänen maksutilannetta ja taloudenhallintaa läpi ja kädestä pitäen vähän tukea. Mutta ei meillä sellaista ole. --- Meidän sosiaalityönkin yksi perimmäinen merkitys on siinä, että pyritään ihminen saamaan jaloilleen. (Työntekijä D)

Esiin nousi myös se, että vaikka vuokra-asunto olisikin vuokraltaan kohtuullinen, ei se aina sovi asiakkaalle johtuen hänen erityisistä tarpeista. Joskus asiakas ei pärjää itsenäisesti asunnossaan, vaan tarvitsisi tuettua asumista tai palveluasumista. Tällaisten asumisen palveluiden lisäämiselle nähtiin tarvetta haastateltavien keskuudessa.

Niin silloin kyllä sellaista tukea tarvittaisiin paljon enemmän asiakkaille ja sitten jos nyt ihminen on oikeasti ihan sellaisessa tilanteessa, että hän ei kykene asumaan yksin, niin sitten enemmän sellaista tuettua asumista, sillä voitaisiin mun mielestä ehkäistä sitä velkaantumista. (Työntekijä C)

Eräs työntekijä nosti esille sen, että aikuissosiaalityöstä pitäisi olla aktiivisemmin yhteydessä jo kertaalleen vuokravelkaantuneisiin asiakkaisiin, jotta tilanne ei pääsisi uusiutumaan. Tämä osaltaan voisi olla ratkaisu siihen, että jos välitystili nähdään liian radikaalilta ratkaisulta vain yhden taloudenhallinnan ongelman ratkaisuun. Toisaalta resurssien ja suurten asiakasmäärien kerrottiin vaikuttavan siihen, kuinka tiivistä tukea vuokravelkaantuneelle asiakkaalle voi antaa jälkikäteen, eli kuinka paljon työntekijällä on aikaa tämän kaltaiseen ennaltaehkäisevään työskentelyyn asiakkaan kanssa. Tämä vaatii myös sen, että asiakas on sitoutunut jatkotyöskentelyyn.

Jo ensimmäisen kerran jälkeen voisi ehkä lähteä pitää vähän yhteyttä sen asiakkaan kanssa, ettei uusisi se tilanne siellä... --- Tehdään vaikka sosiaalityön tai sosiaaliohjauksen päätös näille asiakkaille ja seurataan sitä tilannetta

kuukausittain, esimerkiksi sitä vuokranmaksua, että vaikkei olisi sitä välitystilää tossa kohtaa avattu, niin käytäisiin kuitenkin asiakkaan kanssa kerran kuukaudessa läpi sitä vuokranmaksua, että miten se on onnistunut ja miten asiat toimii. Sitten pystytään ennaltaehkäisevästi nopeasti puuttumaan. Jos siellä näyttää, että rupeaa menemään vähän vinoon, niin tällaisia keinoja on sitten ihan konkreettisesti. (Työntekijä E)

Erään työntekijän toimesta nousi esille idea siitä, voisiko aikuissosiaalityössä maksaa joustavammin harkinnanvaraista toimeentulotukea ikään kuin kannustimena oman talouden ja arjen hoitoon. Sen avulla asiakasta voitaisiin motivoida hoitamaan asioitaan paremmin, ja tämä voisi mahdollistaa asiakasta saavuttamaan taloudellista itsenäisyyttä. Työntekijän mukaan tällä voisi olla ennaltaehkäisevää vaikutusta vuokravelkojen ehkäisemiseen.

Ja ehkä keinona, siinä me voitaisiin sitten miettiä enemmän ja helpommin maksettavaa täydentävää toimeentulotukea tiettyihin asioihin, jotta asiakas pääsisi vauhtiin siinä, että hän pystyisi huolehtimaan enemmän niistä omista asioistaan. Kyllä mä uskon, että ihmiset siinä vaiheessa jos ne kokee, että ”hei mä pystyn ja kykenen”, tai ainakin itse olen huomannut sen monien asiakkaiden kohdalla, niin sitten ne rupeaa hoitamaan niitä omia asioita, ja huolehtimaan niistä. (Työntekijä E)

8.3.3 Rakennemuutokset

Kaikki haastateltavat kertoivat, että uusiutuvan vuokravelkaantumisen ehkäisemiseen tarvittaisiin yhteiskunnallisia rakennemuutoksia. Kelan määrittelemä kohtuuvuokraraja koettiin tarpeelliseksi nostaa ja näin ollen vastaamaan paremmin Helsingin oikeaa vuokratasoa. Etuuksien nähtiin yleisesti olevan liian matalalla tasolla.

Jos pitää tällaisen tällaisella niinku kaupunkitasolla miettiä... Niin että noihin Kelan kohtuuvuokriin saada jotain muutosta. Koska mehän ymmärretään sosiaalityössä, että ne ei ole realistisia. Mutta tietty pitää olla jotkut kohtuuvuokrat, niin kuin aina per henkilö, mutta niitä pitäisi muuttaa pääkaupunkiseudun osalta ainakin. (Työntekijä A)

Nostetaan niinku nää vuokrarajat, koska me tiedetään, että kaikki on kallistunut ja sitten se, että oikeasti nää pienet rahat ei riitä. (Työntekijä B)

Eräs haastateltavista nosti esille vuokrasääntelyn, mutta sitäkin ei nähty ratkaisuna siihen, kuinka pienituloisilla olisi paremmat mahdollisuudet saada kohtuuhintainen asunto Helsingistä ja ylläpitää vuokranmaksua ilman velkaantumista. Toisaalta jos asiakkaan uusiutuva vuokravelkaantuminen johtuu päihde- ja/tai mielenterveysongelmista, ei tälle asiakasryhmälle

ratkaisuna ole suoraan suuremmat etuuskien määrät, vaan silloin on tarjottava enemmän hyvinvointia ja asumista tukevia palveluita. Riittävän nopea pääsy terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin tulisi taata, ja tällä hetkellä palveluiden piiriin pääseminen on haastavaa resurssipulan takia. Kuitenkin taas niille, joilla on taloutensa kanssa haasteita juuri pienien etuuskien takia, Kelan kohtuuvuokrarajan nosto ja vähän korkeammat etuuskien määrät voisivat olla tärkeä osa ratkaisua.

Jos ihmisellä on taustalla joku muu haaste kuin pelkästään se vuokravelka, niin sitten jos ne resurssit ei tavallaan muuallakaan toimi, että ei pääse, vaikka mielenterveyden palveluihin tai päihdepalveluihin, niin sitten se tilanne on kyllä tosi haastava. Koska toki me pystytään aikuissosiaalityössä auttaa sen verran, kun me pystytään, mut sit me ei olla esimerkiksi psykiatreja täällä, että tavallaan oma tietotaito loppuu siinä, eikä sen kuulukaan olla niin. Että sitten sitä kyllä haluan korostaa, että se on haastavaa. (Työntekijä C)

Työntekijä C myös ehdotti, että vuokranantajalle voitaisiin maksaa asiakkaan koko vuokra suoraan Kelan etuuksista niin, ettei asiakkaan itse tarvitsisi miettiä omaa osuuttaan vuokrasta. Tämä voisi olla vähemmän itsenäisyyttä rajoittava ratkaisu, kuin välitystilin perustaminen, ja osalle varmaan myös riittävä. Tällainen voisi toimia asiakkaille, joiden ainoa taloudenhallinnan ongelma liittyy vuokranmaksamiseen.

Olisi jotain lievempiä keinoja myös, koska onhan välitystilikin aika radikaali keino sitten tietyllä tavalla myös, että voitaisiin helpommin tukea sitä tai maksaa suoraan Kelasta vuokranantajalle enemmän, että tokihan yleisen asumistuen voikin maksaa suoraan vuokranantajalle, mutta ehkä muitakin tukia. (Työntekijä C)

Tällä hetkellä asiakkaan valtuuttamana Kela voi maksaa asumistuen, eläkkeensaajan asumistuen tai toimeentulotuen suoraan vuokranantajalle. Tämä kuitenkin vaatii asiakkaalta yhteydenottoa Kelalle tai hakemuksien yhteydessä tämän maksukohteen ilmoittamisen. Koska perustoimeentulotukea myönnetään pääasiallisesti vain kuukaudeksi kerrallaan, asiakas joutuu tekemään hakemuksen säännöllisesti. Tämä voi olla vaikeaa niille asiakkaille, joilla on haasteita hakemuksien täyttämässä. Pahimmillaan yhden pienen virheen takia vuokrarahat saatavat tulla vuokranantajan tilin sijasta asiakkaan omalle tilille, ja asiakas käyttää rahat muuhun kuin vuokranmaksuun. Tätä voi tapahtua erityisesti takautuvien päätösten kanssa. Tähän toivottiin ratkaisuna sitä, että jos asiakkaalle muodostuu edes kerran vuokravelkaa, asumistuki menisi aina jatkossa suoraan vuokranantajalle.

Siellä (Kelassa) enemmän ehkä mietittäisiin sitä, että mihin se perustoimeentulotuki maksetaan, että se maksettaisiin mieluummin sitten justiin näihin vuokriin ja... no vaikka sähköt on toinen tietysti, mutta näihin vuokriinkin. Kyllähän

ne jossain kohtaa siinä vaiheessa tekee niin, kun asiakas ilmoittaa, että hänellä on vuokravelkaa. Mutta jos asiakas ei ilmoita Kelalle yhtään mitään, että heillä on vuokravelkaa tai jotain, niin Kela saattaa tehdä vaikka takautuvan päätöksen jossain kohtaa, siis asumistuesta tai jopa toimeentulotuesta, ja maksaa ne sitten suoraan asiakkaalle ja asiakkaalta on isot vuokravelat, joten se ei nyt hirveästi lohduttanut sitten sitä, että ehkä siellä pitäisi olla vielä enemmän tukea. Ne tekee sitä perustoimeentulotukea ja kun me kuitenkin vaaditaan sitä perustoimeentulotuen hakemista, niin että se olisi vähän ennakoivampaa sielläkin niiden vuokravelkojen ehkäisy... Mutta kun Kela ei tee sosiaalityötä, niin se ei ehkä sitten sinne kuulu. (Työntekijä E)

Työntekijöiden antamien rakennemuutoksiin kohdistuvissa ideoissa näyttäytyi vahvasti Kelan rooli monen asiakkaan tulojen maksajana. Kelan antamat päätökset ja yleinen toiminta vaikuttavat asiakkaiden arkeen ja elämään niin paljon, joten ei ole toisaalta ihme, että rakennemuutoksien tarve nähtiin myös Kelan osalta. Toiveet kohdistuivat esimerkiksi Kelan kohtuuvuokraraajoihin ja etuuksien määrään, mutta myös siihen, että Kelasta voitaisiin tehdä enemmän ennaltaehkäiseväkin työtä näihin vuokravelkatilanteisiin liittyen.

8.4 Muut huomioitavat asiat

Tässä osiossa käsittelemme ilmi nousseita alateemoja, jotka eivät sopineet minkään edellä mainitun teeman alle, mutta joiden koemme olevan tärkeitä tuoda tutkimuksessa esille. Alateemoina ovat aikuissosiaalityön työntekijöiden kokemus tiimissään saadusta tuesta sekä uusiutuvat vuokravelkatapaukset lapsiperheissä.

8.4.1 Aikuissosiaalityön tiimissä koettu tuki

Yksi teemahaastattelun kysymyksistä käsittelee työntekijöiden kokemaa ja saamaa tukea tiimiltä uusiutuvissa vuokravelkatilanteissa. Työntekijät kertoivat, että haastavia vuokravelkatilanteita pystyttiin käsittelemään yhdessä viikoittaisissa case-kokouksissa, ja esihenkilön puoleen pystyi kääntymään, mikäli tarvetta sille tuli. Tarvittaessa oli myös mahdollista tehdä asiakastyössä parityötä.

Me yleensä näitä kinkkisempiä vuokravelkatilanteita käydään läpi ihan tiimissä. Ja yleensä esihenkilökin on kiinnostunut näistä vuokravelka-asioista. Eli tuota, hänen kanssaan voidaan keskustella, se on esihenkilön tuki tässä tilanteessa. (Työntekijä A)

Kaikki työntekijät kertoivat kokevansa, että saivat tarvittaessa tukea tiimiltään ja esihenkilöltään kohdatessaan asiakastyössä uusiutuvaa vuokravelkaantumista, ja tämä nähtiin työssä jakamisen näkökulmasta tärkeänä.

8.4.2 Uusiutuva vuokraelkaantuminen lapsiperheissä

Haastatteluissa mainittiin useasti lapsiperheet, joiden keskuudessa työntekijät olivat havainneet uusiutuvia vuokraelkatilanteita nousevissa määrin. Työntekijät kertovat, että lapsiperheiden vuokraelkatilanteet ovat haastavia monella tavalla, varsinkin silloin kun kyse oli uusiutuvasta vuokraelasta. Esille nousi verkoston ja asiakkaan ymmärtämättömyys harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämisen edellytyksistä, ja asiakkaan verkostosta nouseva asenteellisuus yhteistyötä kohtaan. Asenteellisuus näyttöytyi siten, että esimerkiksi lastensuojelussa työskentelevä ammattilainen saattaa olettaa, että vuokraelkatilanne kuitataan automaattisesti aikuissosiaalityöstä, kun kyseessä on perhe, jossa on alaikäisiä lapsia ja asuminen on uhattuna. Tällainen käsitys on voinut tulla myös asiakkaalle, vaikka asiakkaalla olisikin jo ollut ennestään vuokraelkoja taustalla. Työntekijän kokemuksen mukaan asiakas saattaa tavoitella tilapäismajoitusta, koska sen kautta perheellä voisi olla paremmat mahdollisuudet päästä asumaan kohtuuhintaiseen asuntoon esimerkiksi Hekalle. Toinen työntekijä oli havainnoinut saman ilmiön - heti kun perhe on asunnoton tilapäisasunnossa, vuokranantajat tarjoavat enemmän kohtuuhintaisia asuntoja.

Ja sitten kun he joutuu tilapäismajoitukseen, niin sen jälkeen on huomannut, että vuokranantaja tarjoaa enemmän niitä kohtuuhintaisia asuntoja, heti kun joku perhe on asunnoton tilapäismajoituksessa. (Työntekijä A)

Mitä mä oon huomannut, että varsinkin jos perheellä on lastensuojelun asiakkuus, niin lastensuojelupalvelu on heidän puolella ja monesti lähdetty siihen, että OK, voidaan jeesata heitä vuokraeloissa ja näin pois päin. Että lähdetään siitä, että perhe saa varmasti tukea (aikuissosiaalityöstä), joten ei tarvitse välttämättä huolehtia siitä vuokranmaksusta. (Työntekijä B)

Miksi lastensuojelu sitten tulee tuolta linjoja pitkin, että teidän (aikuissosiaalityön) pitää järjestää kriisimajoitusta tälle perheelle? Miksi meidän pitää kalliilla järjestää kriisimajoitusta jollekin ihmiselle, joka ei luultavasti jatkossakaan pysty hoitamaan asioitaan? (Työntekijä E)

Eräs työntekijä pohti, että olisi hyvä, jos lastensuojelussa ja perhetyössä olisi jotain ehkäiseviä palveluita pienituloisille perheille. Vastauksissa näkyi myös toive siitä, että tällaisissa haastavissa tilanteissa lähdettäisiin yhdessä pohtimaan moniammatillisen työn kautta ratkaisuja lastensuojelun ja mahdollisten muiden tahojen sekä verkoston kanssa.

Että olisi tätä myöskin lastensuojelulla ja perhetyössä jotain ehkäiseviä palveluita heille, missä tehtäisiin yhteistyötä enemmän aikuissosiaalityön kanssa näissä tilanteissa. Pienituloisuus on tosi vaikeeta lapsiperheissä, se on vaikea teema, koska monet vanhemmat haluaa, että lapsilla olisi kaikki mahdollinen,

mutta mistä sitä rahaa saa lisää? Mistä sitä voidaan leikata, niin on hyvä kysymys. (Työntekijä A)

Nykyhetken inflaatio on varmasti yksi niistä tekijöistä, jotka ovat aiheuttaneet taloudellisia haasteita perheille, joiden tulot koostuvat pelkistä Kelan etuuksista. Lapselle halutaan antaa parasta, mutta siihen ei ole taloudellisia edellytyksiä. Tämän lisäksi on ymmärrettävää, että lastensuojelulla ei ole mahdollisuuksia antaa apua asiakkaana olevan lapsen vanhempien talouden haasteisiin, mutta sitä suuremmalla syyllä yhteistyö aikuissosiaalityön kanssa pitäisi toteutua matalalla kynnyksellä ja ennakkoluulottomasti, moniammatillisen yhteistyön keinoin.

9 Johtopäätökset

Tekijät uusiutuvien vuokravelkojen takana ovat työntekijöiden haastattelujen perusteella muodoltaan moninaisia. Saarinen & Hietikko (2020) olivat avanneet raportissaan helsinkiläisten aikuissosiaalityön asiakkaiden tyypillisiä haasteita ja perusteita asiakkuudelle, ja vuokravelkailmiön näkökulmasta haasteet kuvautuivat tämän tutkimuksen aineiston perusteella samankaltaisina. Aineiston analyysi paljasti sen, että haastatteluista koottu tieto tekijöistä vuokravelkojen taustalla vastasi yleisesti vuokravelkailmiöön, vaikka tarkoituksenamme oli keskittyä uusiutuviin vuokravelkoihin. Tämä kertoo mielestämme siitä, kuinka tekijät sekä kertaluontoisissa että uusiutuvissa vuokravelkatilanteissa voivat olla samankaltaisia. Uusiutuvien vuokravelkojen taustalla korostuivat asiakkaiden pitkäaikaiset arjenhallinnan haasteet, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmat, heikentynyt toimintakyky sekä taloudellinen taitamattomuus. Myös rakenteelliset ongelmat nousivat esiin altistavina tekijöinä vuokravelkaantumiselle. Merkittävänä rakenteellisina tekijöinä haastateltavat näkivät Helsingin korkean vuokratason, kohtuuhintaisten asuntojen puutteen ja sosiaalietuuksien matalan tason.

Rakenteelliset tekijät vaikuttavat erityisesti niihin asiakkaisiin, jotka olivat lähtökohtaisesti heikommassa asemassa esimerkiksi toimeentulon niukkuuden tai rasistisen kohtelun osalta. Ennakkoluuloja kohtaavien ryhmien jäsenillä, kuten esimerkiksi maahanmuuttajilla ja romaaneilla, kohtuuhintaisen vuokra-asunnon löytäminen on haastavaa vuokranantajatahojen asenteiden takia. ARA-tuetuissa vuokra-asunnoissa on nimetty selkeät valintaperusteet ja asuntojen tulisi ohjautua tarpeen mukaan niitä tarvitseville asukkaille, mutta eräs työntekijä oli silti havainnut eriarvoisuutta asukasvalinnoissa perustuen havaintoihinsa asiakastyössä. Kohtuuhintainen vuokra-asunto ei anna suojaa uusiutuvalta vuokravelkatilanteelta, mutta se voi silti helpottaa tilannetta, mikäli vuokravelkaa alkaa kertymään, kun summat saattavat pysyä kohtuullisina ja niihin on helpompaa reagoida ja laatia realistinen maksusuunnitelma velan takaisinmaksulle.

Rakenteelliset tekijät voivat altistaa erityisesti kertaluontoiseen vuokraelkaantumiseen, mutta uusiutuvien vuokraelkojen näkökulmasta näemme aineiston perusteella, että niiden taustalla on yleensä muitakin haasteita. Tästä huolimatta rakenteelliset syyt voivat olla vaikuttavina tekijöinä sen taustalla, että asiakkaan haasteet syvenevät. Tästä huolimatta näemme, että missä etuuskien nostaminen varmasti hyödyttäisi monia pienituloisia helsinkiläisiä, se ei suoraan ehkäisisi vuokraelkaantumista tai uusiutuvaa vuokraelkaantumista, vaan tähän tarvittaisiin myös muita toimenpiteitä.

Uusiutuva vuokraelka on yleensä yksi haaste monen muun joukossa, ja tämän takia työntekijöillä tarvitsee olla ennen kaikkea kykyä tunnistaa asiakkaan palveluntarvetta. Työntekijöiden on tärkeää huomata vuokraelkailmiön taustalla vaikuttavia tekijöitä ja selventää asiakkaalle millaisia seuraamuksia siitä koituu, jotta tilanteeseen voidaan puuttua tarpeeksi ajoissa ja riittävin toimenpitein. Nykyisissä menetelmissä uusiutuvan vuokraelkaantumisen ehkäisemisessä näkyi myös resurssien- ja ajanpuute ennaltaehkäisevään työhön, sekä aikuissosiaalityössä että muissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Jos asiakkaan uusiutuva vuokraelkaantumisen johtuu päihdeongelmista, mielenterveyden haasteista, fyysisen kunnan ja kognition heikkenemisestä, näihin haasteisiin puuttuminen ja avun tarjoaminen nähtiin ensisijaisena toimenpiteenä, ettei vuokraelka uusiutuisi. Tällaisia voisi olla pääsy tarvittaviin palveluihin, kuten päihdekuntoutukseen, mielenterveyspalveluihin, tuettuun asumiseen, palveluasumiseen tai terveydenhuollon palveluihin. Tämän vuoksi moniammatillinen yhteistyö ja palveluohjaus eteenpäin korostuivat nykyisissä menetelmissä.

Ennaltaehkäisevän työn merkitys näkyi vahvasti työntekijöiden ideoissa ja toiveissa mahdolliseksi menetelmiksi ehkäisemään uusiutuvaa vuokraelkaantumista. Ennaltaehkäiseväksi tueksi nimettiin matalan kynnyksen velka-, asumis- ja talousneuvonnan palvelut, sekä pääsy matalalla kynnyksellä oikea-aikaisten ja tarpeellisten palveluiden piiriin, kuten päihde- tai mielenterveyspalveluihin. Asiakkaissa tunnistettiin myös heitä, joilla tarve olisi tiiviimmälle ja henkilökohtaisemmalle tuelle, jotta heidän arjenhallinta paranisi ja vuokranmaksu pystyttäisiin takaamaan jatkossa. Tällaiseen ratkaisuna voisi olla tukihenkilötoiminta, jota tällä hetkellä Helsingin kaupungilla ei ole tarjota aikuissosiaalityön asiakkaille. Tukihenkilötoiminta näyttäytyi tärkeänä mahdollisena keinona auttamaan asiakkaita, joilla vuokraelkaantumisen on yksi oirehdintatapa arjenhallinnan haasteille. Sen kautta uusiutuvaa vuokraelkaantumista voitaisiin estää niin, ettei se lopulta rajoittaisi asiakkaan omatoimijuutta taloutensa hoitamisen suhteen, mitä esimerkiksi välitystili tekee.

Välinpitämättömyys vuokranmaksua kohtaan nousi mielenkiintoisena huomiona ja teemana esiin aineistosta, ja se liittyi myös siihen, kuinka asiakkaat luottavat, että heitä autetaan sosiaalitoimessa tilanteessa kuin tilanteessa riippumatta siitä, millä tavoin asiakas on itse toiminut ja mistä vuokraelka on johtunut. Vuokraelka on saatettu kertaalleen maksaa aikuissosiaalityöstä, mutta uusiutunut vuokraelka ja siitä syntynyt häätöuhka on voinut tulla

asiakkaalle yllätyksenä ja kriisinä, jolloin ongelma ja mahdolliset vuokravelat sekä muut velat ovat jo kasautuneet huomattavan suuriksi. Ennaltaehkäisevää työtä on myös haastavaa toteuttaa silloin, kun asiakas ei ole valmis kohtaamaan haasteita oikea-aikaisesti, tai asiakas ei ota tarjottua apua vastaan.

Moniammatillisen yhteistyön, matalan kynnyksen neuvonnan, yksilöllisten tukipalveluiden ja tuetun asumisen lisäämisen lisäksi rakennemuutoksissa korostui Kelan rooli asiakkaiden tulojen pääasiallisena maksajana. Moni muutosehdotuksista liittyi juuri Kelan maksamiin etuuksiin. Ensisijaisesti kohtuuvuokraraajojen nostaminen pääkaupunkiseudulla nähtiin tärkeäksi keinoksi, mutta myös mahdollisuus maksaa Kelan etuuksista enemmän suoraan vuokranantajalle voisi auttaa siinä, että vuokravelkaa ei synny asiakkaan taloudenhallinnan haasteiden takia niin helposti. Toisaalta aineistossa korostui toive siitä, että Kelassa ymmärrettäisiin vielä enemmän asiakkaiden tilanteita sosiaalityön näkökulmasta, ja vuokravelkatilanteet tunnistettaisiin myös heillä, jolloin niihin voitaisiin puuttua jo Kelan toimesta.

Asuminen on semmoinen ihmisen perusoikeus tai perustarve, ja että me ollaan tavallaan siinä semmoisena jännänä puskurina, kovan todellisuuden ja asiakkaan välisenä puskurina... --- erityisesti Helsingissä tilanne on hyvin haasteellinen. (Työntekijä D)

Aikuissosiaalityön rooli asiakkaan rinnalla kulkijana ja tukijana haastavissa tilanteissa näyttöä vahvasti haastatteluissa, kuten yllä olevasta työntekijä D:n sitaatista voi tulkita. Asuminen nähdään ja ymmärretään aikuissosiaalityössä yhtenä tärkeimmistä asioista, joka vaikuttaa elämänhallintaan, terveyteen ja hyvinvointiin asiakkaan elämässä, joten sen turvaaminen nähdään tärkeänä. Siksi olisikin tärkeää, että toimenpiteet asumisen turvaamisessa toteutuvat asiakaslähtöisesti ja asianmukaisesti.

Aikuissosiaalityön nykyiset keinot vuokravelkatilanteissa näyttöä osaltaan rajallisina, ja vaikka esimerkiksi välitystili voikin olla väliaikainen ratkaisu vuokran maksun turvaamiselle, se voi jäädä pitkäaikaiseksi ratkaisuksi ja näin ollen tavoite asiakkaan taloudellisesta itsenäisyydestä ei toteudu. Kuitenkin tavoitteena aikuissosiaalityössä on se, että asiakkaat pystyisivät pidemmän päälle toimimaan itsenäisesti omillaan. Asiakkaan omaa toimijuutta ja vastuunottamista on tärkeää tukea, jotta vuokravelka ei uusiutuisi. Tämä vaatii sen, että asiakkaan yksilölliset tarpeet tunnistetaan riittävän hyvin ja näihin tarpeisiin vastataan riittäväillä keinoilla sekä menetelmillä.

10 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunnan (2012, 5-7) ohjeen mukaisesti tutkimusetiikalla tarkoitetaan kaikkia tutkimukseen ja tieteeseen liittyviä eettisiä näkökulmia ja arviointeja. Hyvän

tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijaa neuvotaan toimimaan sekä noudattamaan eettisesti vastuullisia ja oikeita toimintatapoja. Lähtökohtana on, että tutkija noudattaa tutkimuksessaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössään, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. Tutkija soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksen aikana noudatetaan avoimuutta sekä vastuullista tiedeviestintää tuloksia julkaistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 5-7.)

Sitouduimme noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön ohjeistusta tutkimuksen teon aikana. Eettisyyden ja luotettavuuden takaaminen otettiin huomioon jokaisessa vaiheessa tutkimuksen aikana. Opinnäytetyölle haettiin syyskuussa asianmukainen tutkimuslupa Helsingin kaupungilta, ja sitä varten laadimme erillisen tutkimussuunnitelman, jonka opinnäytetyön ohjaaja ja yhteyshenkilönä toimiva johtava sosiaalityöntekijä hyväksyivät. Yhteyshenkilö välitti informointikirjeen (Liite 1), suostumuslomakkeen (Liite 2) sekä tietosuojaselosteen henkilötietojen keräämisestä tutkimukseen osallistuville työntekijöille. Haastateltavia pyydettiin olemaan suoraan yhteydessä tutkimuksen toteuttajiin. Osallistujille korostettiin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja suostumuksen voi peruuttaa missä tahansa vaiheessa. Edellä mainitut asiat puoltavat kokonaisuudessaan opinnäytetyössä huomioitua eettisyyttä.

Hirsjärven ym. (2009, 231-233) mukaan kaikissa tutkimuksissa on pyrittävä arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta erilaisin keinoin. Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen eri vaiheista kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuus perustuu siihen, kuinka tutkija avaa tutkimuksen etenemistä, valintoja ja tulkintaa tutkimuksen eri vaiheissa. Suorat haastattelutuotteet rikastavat tulkintojen perustelua, joihin tutkija on päätenyt. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-233.)

Olemme pyrkineet arvioimaan opinnäytetyömme luotettavuutta avaamalla tutkimuksen etenemistä raportissa avoimesti. Tutustuimme aiheeseen kirjallisuuden, hankeraporttien ja opinnäytetöiden avulla, jotta saimme koottua kokonaisuutta ilmiöstä ennen haastattelujen toteutumista. Lähdimme sopimaan haastatteluja vasta saatuaamme myönteisen tutkimusluvan. Hyödynsimme suoria lainauksia haastatteluista aineiston tulkinnassa ja analysoinnissa, ja näin ollen haastateltavien ääni pääsi todellisesti kuuluviin. Teemahaastattelurunko käytiin yhdessä läpi yhteyshenkilön kanssa ennen haastattelujen toteuttamista, ja totesimme sen olevan soveltuva tutkimukseen. Teemahaastattelujen esitiedoissa kysyttiin ainoastaan vastaajan ammattia tai virka-asemaa haastatteluajankohtana. Muita esitietoja ei nähty tarpeellisena kerätä, jotta pystyimme takaamaan työntekijöiden yksityisyydensuojan toteutumisen. Tallenteet litteroitiin, ja tallenteita sekä litteroituja tekstejä käsitelivät ainoastaan opinnäytetyön tekijät. Haastateltaville annettiin mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta missä tahansa vaiheessa ilman perusteltua syytä.

11 Pohdinta

Opinnäytetyömme aiheeksi valikoitui teema, jota on tutkittu entuudestaan vähän. Soveltuvan lähdekirjallisuuden etsinnässä piti olla tarkkana, jotta lähteet tukivat rajattua aihevalintaamme. Toisaalta halusimme avata vuokravelkailmiötä laajemmin, jotta ylipäättään asumiseen liittyvät haasteet ja ongelmat tulisivat laajemmin esiin ilmiön taustalta. Koimme aiheen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi tutkia, vaikka työskentely tuntuikin ajoittain haastavalta. Mielenkiintoa lisäsi varmasti se, että olimme molemmat työmme kautta törmänneet vuokravelkaantumiseen ja havainneet jo entuudestaan siihen liittyviä tekijöitä, keinoja ja ratkaisuja.

Kun olimme päättäneet tutkia ilmiötä teemahaastattelun keinoin, rajasimme opinnäytetyön haastateltavat sosiaalialan ammattilaisiin. Olisi ollut mielenkiintoista rekrytoida tutkimukseen henkilöitä tai kokemusasiantuntijoita, jotka olisivat kokeneet uusiutuvan vuokravelkatilanteen. Huomioimme kuitenkin sen, että toistuvasti vuokravelkaantuva asiakas ei välttämättä ole akuutissa tilanteessa valmis osallistumaan opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen ja käymään läpi uusiutuvaan vuokravelkatilanteeseen johtavia tekijöitä. Tässä tapauksessa kokemusasiantuntijan hyödyntäminen olisi ollut mahtava lisä opinnäytetyöhömmme. Aikataulutukseen liittyvistä syistä teimme kuitenkin päätöksen, että keskitymme aikuissosiaalityössä työskentelevien ammattilaisten näkökulmiin aiheesta.

Teemahaastatteluissa nousi esiin vuokravelkailmiön lisäksi koettuja epäkohtia yhteiskunnallisista teemoista, vaikka aiheemme oli alun perin paljon rajatumpi. Lisäksi koimme haastavaksi rajata edennyttä keskustelua koskemaan nimenomaan uusiutuvia ja toistuvia vuokravelkoja, kun usein keskustelussa puhuttiin vain yleisesti kertaluontoisesta vuokravelkailmiöstä. Tämä aiheutti hieman haasteita aineiston analysointivaiheessa. Toisaalta teimme huomion, että aihe vaatii paljon enemmän tarkastelua ja kannanottoa, jota ei olla vielä toistaiseksi nähty julkisessa keskustelussa.

Kun olimme viimeistelleet opinnäytetyön raporttimuotoon, pyysimme toimeksiantajalta palautetta sähköpostitse Laurea-ammattikorkeakoulun omalla palautelomakkeella. Palautteessa kiitettiin selkeästä, napakasta ja johdonmukaisesta opinnäytetyöstä, jonka käytetty kieli oli kauttaaltaan hyvää ja olennaiset asiat olivat helposti hahmotettavissa. Aineistosta nousi esiin erään työntekijän ajatus siitä, jonka mukaan myöntämällä harkinnanvaraista taloudellista toimeentulotukea olisi mahdollista ehkäistä vuokravelkaantumista. Toimeksiantaja ottaa tämän ajatuksen käsittelyyn ja he pohtivat tiimin keskuudessa, kuinka sitä voitaisiin toteuttaa perustellusti, tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Aikuissosiaalityön tiimi tulee käsittelemään opinnäytetyön keskeisiä tuloksia ja johtopäätöksiä työtä kehittäessä. Opinnäytetyön johtopäätökset jaetaan myös aikuissosiaalityön päällikölle sekä muille lähiympäristön tiimeille, joiden toimintaympäristö vastaa läheisesti tutkimukseen osallistuneen tiimin toimintaympäristöä.

Asunnottomuuden ehkäiseminen asumis- ja talousneuvonnan keinoin näyttäytyy tutkimukses- samme tärkeinä toimenpiteinä. Asumis- ja talousneuvonnan lisääminen ja hyödyntäminen aikuissosiaalityössä koetaan konkreettisina keinoina uusiutuvien vuokravelkojen ehkäisemiseen. Kokonaisuudessaan näyttäytyy siltä, että ASTA-hankkeen kaltaisen työn jatkolle nähdään tar- vetta ja ilmiötä olisi hyvä tutkia vielä laajemmin, ja hankkeiden kautta olisi mahdollisuus ke- hittää konkreettisia toimintamalleja ja työvälaineitä korostaen uusiutuvia vuokravelkatilan- teita.

Olemme suuntautuneet opinnoissamme aikuisten parissa tehtävään työhön, joten opinnäyte- työhömmä valikoitu aihe oli urakehityksemme kannalta mielenkiintoinen. Näin ollen tutki- muksen laatiminen tuki ammatillisen identiteettimme kehitystä. Parityönä laadittu opinnäyte- työ oli mielekästä, sillä olemme opintojen edetessä oppineet tuntemaan toisemme sekä työ- kentelytapamme. Haastatteluissa nousseiden teemojen ja ilmiöiden läpikäynti yhteisessä vuo- ropuhelussa oli sujuvaa ja luontevaa, ja nosti esiin uusia näkökulmia aiheeseemme. Opimme opinnäytetyön edetessä lisää aikuissosiaalityöstä sekä Helsingin kaupungin sosiaalipalveluista.

Koemme, että opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Yhteistyö toi- meksiantajan ja opinnäytetyön ohjaajan kanssa ovat sujuneet joustavasti. Työn etenemiseen vaikutti jonkin verran tutkimusluvan saanti, ja tästä opimme sen, että lupa-asioihin liittyen kannattaa olla ajoissa liikkeellä, jos haluaa toteuttaa tutkimuksen alun perin suunnitellun ai- kataulun mukaan. Opinnäytetyöhön kulunutta aikaa olemme avanneet liitteenä olevassa aika- taulussa (Liite 5).

Teemahaastatteluista saatu aineisto ja niiden analysointi vastaa tutkimuskysymyksiimme tar- peeksi kattavasti, ja olemme saaneet koottua niistä ehjän kokonaisuuden. Tulokset ovat käyt- tökelpoisia ja ovat hyödynnettävissä sekä käytettävissä työn kehittämiseen. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää aiheen yleisessä tarkastelussa ja jatkotutkimuksessa, joille näemme eh- dottomasti olevan tarvetta. Olisi tärkeää saada kuuluviin uusiutuvan vuokravelan kokeneen asiakkaan ääni, jotta voisimme ymmärtää syvemmin ilmiötä ja sen taustalla olevia tekijöitä.

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022a. Asumisneuvonnalla positiivisia vaikutuksia. Viitattu 18.9.2022. [https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asumisneuvonnan_laajentaminen_ja_kehittaminen/Mita_asumisneuvonta_on/Asumisneuvonnalla_positiivisia_vaikutuks\(62876\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asumisneuvonnan_laajentaminen_ja_kehittaminen/Mita_asumisneuvonta_on/Asumisneuvonnalla_positiivisia_vaikutuks(62876))

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2022b. Mitä asumisneuvonta on? Viitattu 18.9.2022. https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asumisneuvonnan_laajentaminen_ja_kehittaminen/Mita_asumisneuvonta_on

Digi- ja väestötietovirasto 2023. Aikuisen edunvalvonta. Viitattu 28.1.2023. <https://dvv.fi/aikuisen-edunvalvonta>

Granfelt, R. 2022. Asumissosiaalinen työ: asunnottomuudesta irti ja asunnosta kodiksi. Helsinki: Y-Säätiö. Viitattu 3.9.2022. <https://ysaatio.fi/assets/files/2022/04/1-Asumissosiaalinen-tyo-Granfelt-2022.pdf>

Hautala, M. & Vartio, S. 2019. Taloudenhallinta asumisen turvaajana. Teoksessa Zechner, M., Karjalainen, S. & Viitasalo, K. (toim.) Avauksia taloussosiaalityöstä. Jyväskylän yliopisto & Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 65-69. Viitattu 18.9.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7780-1>

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala 2019. Aikuissosiaalityön omavalvontasuunnitelma. Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus, nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö. Viitattu 28.1.2023. <https://www.hel.fi/static/sote/omavalvontasuunnitelmat/peso/aikuissosiaality%C3%B6.pdf>

Helsingin kaupunki 2020a. Asumisen tuet. Asumisen ja rakentamisen tilastotietoa Helsingistä. Viitattu 5.2.2023. <https://asuminenhelsingissa.fi/fi/content/asumisen-tuet>

Helsingin kaupunki 2020b. Mielenterveyskuntoutujien asumiskuntoutus ja -palvelut. Viitattu 27.2.2023. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/asuintalot/>

Helsingin kaupunki 2020c. Tukiasuminen. Viitattu 27.2.2023. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/tukiasuminen/>

Helsingin kaupunki 2022a. Aikuissosiaalityö. Viitattu 4.9.2022. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=7669>

Helsingin kaupunki 2022b. Helsingin tilastollinen vuosikirja 2022. 110. vuosikerta. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. Viitattu 31.1.2023. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_12_19_Helsingin_tilastollinen_vuosikirja_2022.pdf

Helsingin kaupunki 2022c. Sosiaalinen raportointi. Viitattu 27.9.2022. <https://www.hel.fi/sote/fi/palaute/sosiaalinen-raportointi/>

Helsingin kaupunki 2022d. Usein kysytyt kysymykset. Viitattu 4.10.2022. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/sosiaalityo/sosiaalineuvonta/usein-kysytyt-kysymykset/>

Helsingin kaupunki 2023a. Hekan vuokra-asunnot. Viitattu 31.1.2023. <https://www.hel.fi/fi/asuminen/vuokra-asunnot/hekan-vuokra-asunnot/valintakriteerit-hekan-vuokra-asunnoissa>

Helsingin kaupunki 2023b. Sosiaalinen luototus ja talousneuvonta. Viitattu 28.1.2023. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/toimeentulotuki/sosiaalinen-luototus/>

Helsingin kaupunki 2023c. Tilapäinen asuminen. Viitattu 27.2.2023. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=7587>

Jokela, H. 2019. Talous- ja asumisneuvonnan mallintaminen toistuvissa vuokravälkätilanteissa oleville vuokra-asukkaille. YAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Viitattu 18.9.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019110520658>

Kela 2023a. Asumismenot perustoimeentulotuessa. Viitattu 15.2.2023. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-asumismenot>

- Kela 2023b. Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaiset rajat 2023. Viitattu 15.2.2023. https://www.kela.fi/documents/20124/410315/asumismenojen_rajat_2023.pdf
- Karjalainen, P., Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. 2019. TIEKARTTA 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 18.9.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161612/R41_19_Tiekartta_2030.pdf
- Karjalainen, S. 2019. Taloussosiaalityötä kehittämässä. Teoksessa Zechner, M., Karjalainen, S. & Viitasalo, K. (toim.) Avauksia taloussosiaalityöstä. Jyväskylän yliopisto & Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 42-52. Viitattu 18.9.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7780-1>
- Kiviranta, S. 2019. Sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä välitystilipalvelun kehittämisestä. Sosiaalityön Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto. Tampere. Viitattu 9.10.2022. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116839/KivirantaSari.pdf>
- Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022a. Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 4/2022. Viitattu 27.9.2022. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_22_Kuusikko_aikuissosiaalityo_2021.pdf
- Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2022b. Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2022. Viitattu 27.9.2022. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_22_Kuusikko_Toimeentulotuki_2021.pdf
- Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 481/1995. Viitattu 27.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950481>
- Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Viitattu 5.2.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>
- Liukkonen, S. 2021. Vuokrat rästissä: kertojien narratiiveja vuokravelkaan johtaneista syistä ja tilanteista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 3.9.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202103021582>
- Marttinen, R. 2019. Asuntojen hintojen ja vuokrien vuosijulkaisu 2020. Viitattu 28.1.2023. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_08_25_Tilastoja_9_Marttinen.pdf
- Oosi, O., Kortelainen, J., Karinen, R., Jauhola, L. & Luukkonen, T. 2019. Asumisneuvonta Suomessa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2019. Lahti: Asumisen

rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 4.10.2022. <https://hissiin.fi/download/no-name/%7B96F10A1A-248F-486E-8F83-C2E73186F8AC%7D/146422>

Pylkkänen, A. 2021a. Talousneuvonnan toteuttamistapoja. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 29.1.2023. https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/ASTA_vuokraasukkaiden_talouso Ongelmien_ehkaisuinen/Kokemukset/Neuvonnan_toteutustavat

Pylkkänen, A. 2021b. Tietoa ASTA-hankkeesta. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 18.9.2022. https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/ASTA_vuokraasukkaiden_talouso Ongelmien_ehkaisuinen/Tietoa_hankkeesta

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. 2006a. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 5.2.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. 2006b. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 5.2.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Saarinen, K. & Hietikko, P. 2020. Sosiaalinen raportti aikuissosiaalityön asiakkaista Helsingissä 1/2020. Helsingin kaupunki. Viitattu 27.9.2022. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/SoTe/Palaute/sosiaalinen-raportointi/Sosiaalinen-raportti-aikuissosiaalityon-asiakkaat-2020.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Sosiaalinen luototus. Viitattu 27.1.2023. <https://stm.fi/toimeentulo/sosiaalinen-luototus>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 27.2.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2014/20141301>

Sällinen, J. 2019. Taloussosiaalityö aikuissosiaalityössä: ohjausta ja motivointia. Teoksessa Zechner, M., Karjalainen, S. & Viitasalo, K. (toim.) Avauksia taloussosiaalityöstä. Jyväskylän yliopisto & Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 70-74. Viitattu 5.10.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7780-1>

Takuusäätiö 2022a. Häätö. Viitattu 27.9.2022. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/tietoa-haadosta/>

Takuusäätiö 2022b. Mitä tehdä kun häätö uhkaa? Viitattu 27.9.2022. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/tietoa-haadosta/mita-tehda-jos-haato-uhkaa/>

Takuusäätiö 2022c. Häädön eteneminen. Viitattu 27.9.2022. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/tietoa-haadosta/haadon-eteneminen/>

Tilastokeskus 2023. Asuntokunnat ja asuntoväestö hallintaperusteen, talotyypin ja huoneluvun mukaan 2021. Viitattu 28.1.2023. <https://pxdata.stat.fi:443/PxWeb/sq/b2c55c3a-8fe4-4283-bbbd-a075999b6a17>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 5.9.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Viljamaa, M. 2019. Asumisneuvonnan opas: Vinkkejä ja työkaluja asumisneuvojan työhön. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 3.9.2022. https://www.ara.fi/download/Asumisneuvonnan_opas/5079cf3f-651f-4166-a66b-c039af912f26/144566

Ympäristöministeriö 2020. Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. Viitattu 7.9.2022. https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Yhteisty-ohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Helsingin kaupungin asuntokanta hallintaperusteen mukaan vuonna 2021 (mukaillen Helsingin kaupunki 2022b, 82)	9
Kuvio 2: Teemoittelua Miro-alustalla	26

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki teemoittelusta ja otsikoinnista värikoodien avulla	25
--	----

Liitteet

Liite 1: Informointikirje.....	60
Liite 2: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta	61
Liite 3: Teemahaastattelurunko	62
Liite 4: Tutkimuslupa	63
Liite 5: Opinnäytetyön aikataulu	65

Liite 1: Informointikirje

Informointikirje tutkimuksesta ja siihen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä

Tutkimuksen toteuttajat: Eeli Kytömäki eeli.kytomaki@student.laurea.fi & Minna-Mari Palviainen minna-mari.palviainen@student.laurea.fi

Hei! Olemme sosionomiopiskelijoita Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä uusiutuvien vuokravelkojen ilmiöstä. Opinnäytetyössä selvitetään ja kartoitetaan aikuissosiaalityöntekijöiden näkökulmia uusiutuvasta vuokravelkaantumisesta teemahaastattelun keinoin. Tutkimuksessa halutaan selvittää, miten työntekijät näkevät uusiutuvan vuokravelkaantumisen aikuissosiaalityössä, ja millaisia keinoja ilmiön estämiseksi on tarjolla. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä uusiutuvasta vuokravelkaantumisesta, sekä koota näkökulmia, tietoa ja mahdollisia ratkaisuja. Opinnäytetyö tarjoaa mahdollisuuden jatkotutkimukseen ja toimintamallien kehittämiseen. Olemme saaneet asianmukaisen tutkimusluvan Helsingin kaupungilta.

Haastatteluun pyydetään aikuissosiaalityön tiimistä eritaustaisia henkilöitä koulutus- ja työkokemustaltaan, ja haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina Teamsissa. Varaamme haastattelulle noin yhden tunnin ajan. Noudatamme teemahaastattelurunkoa, johon voit tutustua etukäteen. Haastatteluista laaditaan tallenne ja ne litteroidaan, jonka jälkeen tallenteet poistetaan. Saatua aineistoa käsittelevät ainoastaan tutkimuksen toteuttajat. Pyydämme haastateltavan esitietoihin ammatin tai virka-aseman haastatteluajankohtana. Ainoa todiste tutkimukseen osallistumisesta on suostumuslomakkeen allekirjoittaminen, jonka näkevät ainoastaan tutkimuksen toteuttajat.

Haastatteluista saatavia tietoja ei luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle, eikä tietoja siirretä kolmanteen maahan. Opinnäytetyössä ei tulla julkaisemaan arkaluontoista materiaalia, joka voisi vaarantaa haastateltavien tai heidän asiakkaiden yksityisyydensuojaa. Haastateltavilla on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisensa missä tahansa vaiheessa tutkimusta. Ilmoitus tulee tehdä tutkimuksen toteuttajille sähköpostitse. Aikuissosiaalityön tiimiä ei mainita lopullisessa tuotoksessa, vaan mainitsemme tutkimuksen kohdistuneen erääseen Helsingin kaupungin aikuissosiaalityön tiimiin.

Haastattelut toteutetaan joulukuun aikana, jonka jälkeen lähdemme analysoimaan saatua aineistoa. Opinnäytetyö julkaistaan maaliskuussa 2023 Theseus-sivustolla. Kaikki kerätty tutkimusmateriaali haastatteluaineistoista suostumuslomakkeisiin poistetaan ja hävitetään lopullisesti opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Lisätietoa saat sähköpostitse Eeliltä tai Minna-Marilta. Olisi hienoa kuulla näkemyksiäsi ajankohtaiseen ja tärkeään aiheeseen liittyen, tervetuloa mukaan tutkimukseen!

Ystävällisin terveisin Eeli Kytömäki & Minna-Mari Palviainen

Liite 2: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta

SUOSTUMUSLOMAKE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä
Eeli Kytömäki & Minna-Mari Palviainen

Minua, (haastateltavan nimi), on pyydetty osallistumaan Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Eeli Kytömäen ja Minna-Mari Palviaisen opinnäytetyötutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää aikuissosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ajatuksia uusiutuvasta vuokravelasta ilmiönä. Olen lukenut ja ymmärtänyt saamani informaatiokirjeen.

Olen saanut tarvittavan selvityksen tutkimuksesta ja sen yhteydessä suoritettavasta tietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta. Tämän lisäksi informaatiokirjeen sisältö on kerrottu minulle suullisesti, ja minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä. Olen saanut vastaukset kysymyksiini, ja minulla on selkeä kokonaiskuva siitä, mihin olen suostumassa. Minulle on annettu myös riittävästi aikaa päättää rauhassa osallistumisestani tutkimukseen. Olen saanut riittävän määrän tietoa tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta.

Olen selvillä siitä, että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Tämä on voimassa myös haastattelun jälkeen. Tiedän, että tietojani käsitellään luotamuksellisesti eikä niitä luovuteta sivullisille.

Allekirjoituksellani vahvistan, että minua voi haastatella tutkimusta varten.

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Päivämäärä ja paikka

Suostumus vastaanotettu ____ . ____ . _____

Tutkimuksen toteuttajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Alkuperäinen allekirjoitettu haastattelusuostumus sekä kopio informaatiokirjeestä jäävät tutkimuksen toteuttajalle.

Kopio allekirjoitetusta suostumuksesta, informaatiokirje ja tietosuojaseloste annetaan tutkimukseen osallistujalle.

Liite 3: Teemahaastattelurunko

Haastateltavan esitiedot

Ammatti/virka-asema haastatteluajankohtana

Uusiutuvat vuokravelat

Oletko havainnut työssäsi uusiutuvien vuokravelkojen ilmiötä?

Millaisia tekijöitä uusiutuvien vuokravelkojen taustalla on havaintojesi mukaan?

Aikuissosiaalityössä tarjottava tuki

Millä tavoin pystyt työssäsi tukemaan asiakasta uusiutuvassa vuokravelkatilanteessa?

Millaisena koet oman roolisi työntekijänä asiakkaan uusiutuvassa vuokravelkatilanteessa?

Työnantajan/tiimin tuki työntekijälle asiakkaiden uusiutuvissa vuokravelkatilanteissa

Näkemykset tarvittavista tukitoimista

Miten vuokravelkojen uusiutumista voisi ehkäistä tai estää?

Millaista tukea uusiutuvissa vuokravelkatilanteissa olevat asiakkaat tarvitsevat?

Haastattelun lopussa käydään läpi, onko haastateltavalla jotain olennaista lisättävää vastauksiinsa tai kysyttävää tutkimukseen liittyen.

Liite 4: Tutkimuslupa

Helsingin kaupunki
 Sosiaali- ja terveystoimiala
 Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
 Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö

Pöytäkirja
 21.11.2022

1 (2)

Nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja

59 §**Tutkimuslupa tutkimukseen "Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä"**

HEL 2022-011148 T 13 02 01

Päätös

Nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja myönsi tutkimusluvansa Minna-Mari Palviaisen ym. tutkimukselle "Uusiutuva vuokravelka - näkökulmia aikuissosiaalityön kentältä" (AMK-opinnäytetyö). Tutkimuksen yhteyshenkilö on johtava sosiaalityöntekijä [REDACTED] Tutkimuslupa on voimassa 31.7.2023 saakka.

Tutkimuslupaan sovelletaan seuraavia ehtoja:

Tutkimusraportista ei saa olla tunnistettavissa tutkimukseen osallistuneita henkilöitä.

Tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia sosiaali- ja terveystoimelle.

Tutkija sitoutuu noudattamaan EU:n yleisen tietosuojasetuksen, tietosuojalain 1050/2018 sekä muun voimassa olevan lainsäädännön tutkijalle asettamia vaatimuksia.

Tutkija saapuu pyydettyä maksutta esittelemään tutkimuksen tuloksia Helsingin sosiaali- ja terveystoimeen.

Sähköinen tutkimusraportti tai sen osoite toimitetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttöön osoitteella: tutkimusluvut.sote@hel.fi. Valmiit tutkimukset ovat henkilökunnan käytettävissä sosiaali- ja terveystoimen intrasivuilla.

Päätöksen perustelut

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden ajatuksia ja näkökulmia uusiutuviin vuokravelkatilanteisiin liittyen. Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä ymmärrystä sekä koota tietoa, näkökulmia ja mahdollisia ratkaisuja ilmiöön liittyen. Tutkimuksen aineisto kerätään työntekijöiden haastattelujen avulla. Haastatteluihin pyritään rekrytoimaan vähintään kolmen työntekijää. Rekrytoinnin ja haastattelujen toteuttamisesta tulee sopia riittävällä tavalla yhteyshenkilön kanssa. Opinnäytetyöhön osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja osallistujilta pyydetään kirjalliset suostumukset. Kaikki aineisto, suostumisasiakirja ja haastattelujen talenteet säilytetään tietoturvaselosteen mukaisesti. Ai-

Postiosoite
 PL 6000
 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
 sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
 Toinen linja 4 A
 Helsinki 53
 www.hel.fi/sote

Puhelin
 +358 9 310 5015
Faksi
 +358 9 310 42504

Y-tunnus
 0201256-6

Tilinro
 FI1880001200052430
Alv.nro
 FI02012566

Helsingin kaupunki
 Sosiaali- ja terveystoimiala
 Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
 Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö

Pöytäkirja
 21.11.2022

2 (2)

Nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja

neisto hävitetään tietoturvalisesta tutkimuksen valmistuttua, kuitenkin viimeistään 31.7.2023.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöksen 8.5.2018 § 134 mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjojen ja terveydenhuollon potilasasiakirjojen antamisesta päättää nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja palvelujensa osalta.

Lisätiedot

Liitteet

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta

Otteet

Ote
 Hakija

Yhteyshenkilö

Otteen liitteet

Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta

Liite 1

Liite 2

Liite 3

Liite 4

Liite 5

Liite 6

Postiosoite
 PL 6000
 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
 sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
 Toinen linja 4 A
 Helsinki 53
 www.hel.fi/sote

Puhelin
 +358 9 310 5015
Faksi
 +358 9 310 42504

Y-tunnus
 0201256-6

Tilinro
 FI1880001200052430
Alv.nro
 FI02012566

Liite 5: Opinnäytetyön aikataulu

Tapaaminen toimeksiantajan kanssa Teamsin välityksellä, aiheen sopiminen	Kesäkuu 2022
Aiheanalyysi ja tutkimussuunnitelman palautus	Elokuu 2022
Tutkimusluvan hakeminen Helsingin kaupungilta	Syyskuu 2022
Tietoperustan kokoaminen ja aktiivinen kirjoitusprosessi	Elokuu- joulukuu 2022
Myönteinen tutkimuslupa	Marraskuu 2022
Teemahaastattelujen toteutus	Joulukuu 2022, tammikuu 2023
Haastattelujen litterointi	Tammikuu 2023
Aineiston teemoittelu ja analysointi, toimeksiantajan palaute	Helmikuu 2023
Opinnäytetyön viimeistely, julkaisuseminaari, opinnäytetyön vienti Theseukseen	Maaliskuu 2023